

PROGRAMACIÓN

CURSO 2019-2020

DEPARTAMENTO DE FILOSOFÍA

INTRODUCCIÓN.....	Páx. 3
FILOSOFÍA- 1º BACH.....	Páx. 3
FILOSOFÍA – 4º ESO	Páx. 10
VALORES ÉTICOS	Páx. 15
VALORES ÉTICOS 1º ESO e 2º ESO.....	Páx. 16
VALORES ÉTICOS 3º ESO e 4º ESO	Páx. 26
HISTORIA DA FILOSOFÍA	Páx. 37
PSICOLOXÍA – 2º BACHARELATO.....	Páx. 50
HISTORIA DAS RELIXIÓNS – 2º BACHARELATO.....	Páx. 60
PROCEDEMENTOS PARA AVALIAR A PROGRAMACIÓN.....	Páx. 63

INTRODUCCIÓN

Neste curso 2019-2020 a este Departamento correspóndenlle as seguintes materias e grupos:

- 4º ESO – Valores éticos – 1 grupo.
- 4º ESO – Filosofía - 1 grupo.
- 1º Bacharelato – Filosofía e Cidadanía. – 2 grupos.
- 2º Bacharelato – Historia da Filosofía – 1 grupo.
- 2º Bacharelato – Psicoloxía – 1 grupo.
- 2º Bacharelato – Historia das relixións – 2 grupos.

Estas materias van ser impartidas pola profesora e xefa do departamento María Luisa Bueno Somoza.

Engadir que as materias de Valores éticos dos restantes cursos da ESO serán impartidos por profesorado dos departamentos de Xeografía e Historia (a profesora María Álvarez Cebrián, 1º e 2º da ESO) e Lingua e Literatura Castelá (a profesora María Jesús Buitrago Rubira, 2º da ESO e o profesor Aldo Da Parte Jorge, 3º da ESO).

Deseguido detállanse as programacións das distintas materias.

1º BACHARELATO – FILOSOFÍA

a) **Introdución e contextualización.**

De acordo co establecido no Decreto 86/2015 do 25 de xuño a materia de Filosofía debe motivar o alumnado para aprender a aprender, competencia que está na base do amor ao saber, por saber, finalidade que se encarna na Filosofía como en ningunha outra materia e que constitúe o punto de apoio para experimentar e xerar iniciativas persoais, enfrontándose á vida e, en definitiva, crecendo como persoas.

b) **Contribución ao desenvolvemento das competencias clave. Concreción que recolle a relación dos estándares de aprendizaxe avaliáveis da materia que forman parte dos perfís competenciais.**

Tal e como se describe na LOMCE, todas as áreas ou materias do currículo deben participar no desenvolvemento das distintas competencias do alumnado. Estas, de acordo coas especificacións da lei, son:

- 1.º Comunicación lingüística.
- 2.º Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía.
- 3.º Competencia dixital.
- 4.º Aprender a aprender.
- 5.º Competencias sociais e cívicas.
- 6.º Sentido de iniciativa e espírito emprendedor.
- 7.º Conciencia e expresións culturais.

No proxecto de Filosofía para 1.º de Bacharelato potenciarase o desenvolvemento das competencias de comunicación lingüística, conciencia e

expresións culturais e as competencias sociais e cívicas. Evidentemente, o resto das competencias tamén son consideradas nestes materiais, particularmente o fomento da aprendizaxe autónoma (aprender a aprender). Para alcanzar unha adquisición eficaz das competencias e a súa integración efectiva no currículo, inclúense actividades de aprendizaxe integradas que lle permitirán ao alumnado avanzar cara aos resultados de aprendizaxe de máis dunha competencia ao mesmo tempo.

Ademais, cabe recordar que serán os estándares de aprendizaxe avaliábeis, como elementos de maior concreción, observables e medibles, os que, ao poñerse en relación coas competencias clave, permitan graduar o rendemento ou o desempeño alcanzado en cada unha delas.

c) Concreción dos obxectivos.

Tal e como xa fixéramos o ano pasado deixaremos os obxectivos tal e como están establecidos no Decreto 86/2015.

d) Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliábel de:

1º. Temporalización

1ª AVALIACIÓN: Bloques 2, 3 e 5.

- Tema 1. O saber filosófico.
- Tema 2. Natureza e cultura no ser humano.
- Tema 3. A reflexión filosófica sobre o ser humano e o sentido da existencia.

2ª AVALIACIÓN: Bloques 6.

- Tema 4. Ética
- Tema 5. Os fundamentos filosóficos do estado.

3ª AVALIACIÓN: Bloque 6

- Tema 6. A estética filosófica e a capacidade simbólica.
- Tema 7. A comunicación e a argumentación lóxica.

2º. Grao mínimo de consecución para superar a materia.

Bloque 2. O saber filosófico	
CRITERIOS AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Coñecer e comprender a especificidade e a importancia do saber racional en xeral e do filosófico en particular, en tanto que saber de comprensión e interpretación da realidade, valorando que a filosofía é, á vez, un saber e unha actitude que estimula a crítica, a autonomía, a creatividade e a innovación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.1.1. Recoñece as preguntas e os problemas que veñen caracterizando a filosofía desde a súa orixe, comparando coa formulación doutros saberes, como o científico ou o teolóxico.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.1.2. Explica a orixe do saber filosófico diferenciándoo dos saberes prerracionais, como o mito ou a maxia.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Analizar de maneira crítica fragmentos de textos significativos e breves sobre a orixe, a caracterización e a vivencia da filosofía, identificando as problemáticas e solucións expostas, distinguindo as teses principais e a 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.2.1. Le e analiza de xeito crítico fragmentos de textos breves e significativos sobre a orixe da explicación racional e acerca das funcións e as características do pensamento filosófico, pertencentes a pensadores/as, que identifiquen as

orde de argumentación, relacionando os problemas formulados nos textos co estudado na unidade e coa presentación doutros intentos de comprensión da realidade, como o científico e o teolóxico, ou outros tipos de filosofía, como a oriental.	problemáticas filosóficas formuladas.
Bloque 3. O coñecemento	
CRITERIOS AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Coñecer e explicar a función da ciencia, os seus modelos de explicación, as súas características, os seus métodos e a tipoloxía do saber científico, expondo as diferenzas e as coincidencias do ideal e a investigación científica co saber filosófico, como pode ser a problemática da obxectividade ou a adecuación teoría-realidade, argumentando as propias opinións de xeito razoado e coherente. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB3.1.1. Explica os obxectivos, as funcións e os principais elementos da ciencia, manexando termos como feito, hipótese, lei, teoría ou modelo.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB3.1.2. Constrúe unha hipótese científica, identifica os seus elementos e razoa a orde lóxica do proceso de coñecemento.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB3.1.3. Usa con rigor termos epistemolóxicos como indución, hipotético-dedutivo, método, verificación, predición, realismo, causalidade, obxectividade, relatividade, caos e indeterminismo, entre outros.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Relacionar e identificar as implicacións da tecnoloxía, en tanto que saber práctico transformador da natureza e da realidade humana, reflexionando, desde a filosofía da tecnoloxía, sobre as relacións coa ciencia e cos seres humanos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB3.2.1. Extrae conclusións razoadas sobre a inqueda humana por transformar e dominar a natureza, pónoas ao servizo do ser humano, así como das consecuencias desta actuación, e participa de debates acerca das implicacións da tecnoloxía na realidade social.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Entender e valorar a relación entre a filosofía e a ciencia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB3.3.1. Identifica e reflexiona de forma argumentada acerca de problemas comúns aos campos filosófico e científico, como son o problema dos límites e as posibilidades do coñecemento, a cuestión da obxectividade e a verdade, a racionalidade tecnolóxica, etc.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB3.3.2. Investiga e selecciona información en internet, procedente de fontes solventes, sobre as problemáticas citadas, e realiza un proxecto de grupo sobre algunha temática que afonde na interrelación entre a filosofía e a ciencia.
Bloque 5. O ser humano desde a filosofía	
CRITERIOS AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Recoñecer e reflexionar, de maneira argumentada, sobre a interacción dialéctica entre o compoñente natural e o cultural que caracterizan o ser humano como tal, sendo o culturalmente adquirido condición para a innovación e a creatividade que caracterizan a especie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB5.1.1. Identifica e expón en que consiste o compoñente natural innato do ser humano, e a súa relación cos elementos culturais que xorden nos procesos de antropoxénese e humanización, dando lugar á identidade propia do ser humano.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB5.1.2. Diserta sobre o ser humano en tanto que resultado da dialéctica evolutiva entre o xeneticamente innato e o culturalmente adquirido, condición para a innovación e a capacidade creativa que caracterizan a nosa especie.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB5.1.3. Localiza información en internet acerca das investigacións actuais sobre a evolución humana, e reflicte a información seleccionada e sistematizada de xeito colaborativo.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.2. Valorar os coñecementos adquiridos nesta unidade, rexeitando os prexuízos tanto etnocéntricos como por motivos físicos, e tamén as actitudes de intolerancia, inxustiza e exclusión. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB5.2.1. Argumenta con coherencia, baseándose nos datos obxectivos aprendidos, sobre as implicacións de adoptar prexuízos etnocéntricos para vulgar os seres humanos e as culturas.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.3. Comparar a visión filosófica occidental do ser humano coa visión filosófica oriental, o budismo, o taoísmo e o hinduísmo, e argumentar as opinións propias 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB5.3.1. Contrasta e relaciona as principais concepcións filosóficas que se viñeron dando historicamente no contexto da filosofía occidental sobre o ser humano, coa visión filosófica

sobre semellanzas e diferenzas.	oriental, o budismo, o taoísmo e o hinduísmo.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.4. Disertar, de forma oral e escrita, sobre as temáticas intrinsecamente filosóficas no ámbito do sentido da existencia, como poden ser a cuestión do sentido, a esencia e a existencia, o eu, a liberdade, a morte, o destino, o azar, a historia ou a necesidade de transcendencia, entre outras. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB5.4.1. Diserta, de xeito oral e escrito, sobre as grandes cuestións metafísicas que lle dan sentido á existencia humana.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB5.4.2. Argumenta e razoa, de xeito oral e escrito, acerca dos puntos de vista propios sobre o ser humano, desde a filosofía e sobre diferentes temáticas filosóficas relacionadas co sentido da existencia humana.
Bloque 6. A racionalidade práctica	
CRITERIOS AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.1. Recoñecer o obxecto e función da ética. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.1.1. Explica e razoa acerca do obxecto e a función da ética.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.2. Coñecer e explicar as principais teorías éticas sobre a xustiza e a felicidade, e sobre o desenvolvemento moral. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.2.1. Expresa de xeito crítico as argumentacións das principais teorías éticas sobre a felicidade e a virtude, razoando as súas propias ideas, e achega exemplos do seu cumprimento e do seu incumprimento.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.2.2. Expresa de maneira crítica as argumentacións das principais teorías éticas sobre a xustiza, razoando as súas propias ideas, e achega exemplos do seu cumprimento e do seu incumprimento.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.2.3. Analiza textos breves dalgúns dos filósofos representantes das principais teorizacións éticas e sobre o desenvolvemento psicolóxico moral do individuo.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.2.4. Usa con rigor termos como ética, moral, acción moral, autonomía, responsabilidade, convención moral, madurez moral, virtude moral, subxectivismo, relativismo e universalismo moral, utilitarismo, deber moral, ética de máximos, ética de mínimos, consenso, xustiza, eudemonismo, hedonismo, emotivismo e utilitarismo.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.3. Explicar a función, as características e os principais interrogantes da filosofía política, como a orixe e a lexitimidade do Estado, as relacións entre o individuo e o Estado ou a natureza das leis. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.3.1. Identifica a función, as características e os principais interrogantes da filosofía política.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.3.2. Utiliza con rigor conceptos como democracia, Estado, xustiza, dereito, dereitos naturais, Estado democrático e de dereito, legalidade, lexitimidade, convención, contractualismo, alienación, ideoloxía, utopía, entre outros conceptos clave da filosofía política.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.4. Distinguir os conceptos de legalidade e lexitimidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.4.1. Describe e compara os conceptos de legalidade e lexitimidade.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.5. Coñecer o campo da estética, reflexionando sobre as contribucións filosóficas realizadas por tres das construcións simbólicas culturais fundamentais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.5.1. Comprende e usa conceptos como estética, creatividade, creación, símbolo, signo, arte, experiencia estética, mímese, beleza, gusto, subxectividade, xuízo estético e vangarda.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.5.2. Contrasta e relaciona algunhas construcións simbólicas fundamentais no contexto da cultura occidental, e analiza, de xeito colaborativo, textos literarios, audicións musicais e visualizacións de obras de arte para explicar os contidos da unidade.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.6. Coñecer en que consiste a lóxica proposicional e apreciar o seu valor para amosar o razoamento correcto e a expresión do pensamento como condición fundamental para as relacións humanas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.6.1. Utiliza os elementos e as regras do razoamento da lóxica de enunciados.

3º. Procedementos e instrumentos de avaliación.

A avaliación farase a partir das probas escritas e tendo en conta os traballos de clase. Estes serán de diversos tipos: individuais e en grupo, orais e escritos.

e) Concrecións metodolóxicas que require a materia.

Esta programación está elaborada de acordo cos criterios metodolóxicos seguintes:

- Adaptación ás características do alumnado de Bacharelato, ofrecendo actividades diversificadas de acordo coas capacidades intelectuais propias da etapa.
- Autonomía: facilitar a capacidade do alumnado para aprender por si mesmo.
- Actividade: fomentar a participación do alumnado na dinámica xeral da aula, combinando estratexias que propicien a individualización con outras que fomenten a socialización.
- Motivación: procurar despertar o interese do alumnado pola aprendizaxe que se lle propón.
- Integración e interdisciplinabilidade: presentar os contidos cunha estrutura clara, mostrando as relacións entre os contidos de Filosofía e os doutras disciplinas doutras áreas.
- Rigor e desenvolvemento de capacidades intelectuais de certo nivel (analíticas, explicativas e interpretativas).
- Variedade na metodoloxía, dado que o alumnado aprende a partir de fórmulas moi diversas.

Máis concretamente, estes criterios deben ter en conta os criterios de avaliación transversais a todo o temario de Filosofía de 1.º de Bacharelato, que son os seguintes:

1. Ler comprensivamente e analizar, de forma crítica, textos significativos e breves, pertencentes a pensadores destacados.
2. Argumentar e razoar os propios puntos de vista sobre as temáticas estudadas na unidade, de forma oral e escrita, con claridade e coherencia.
3. Seleccionar e sistematizar información obtida de diversas fontes.
4. Analizar e argumentar sobre propostas filosóficas, elaborando de forma colaboradora esquemas, mapas conceptuais, táboas cronolóxicas e outros procedementos útiles, mediante o uso de medios e plataformas dixitais.

f) Materiais e recursos didácticos que se vaian utilizar.

O libro de texto escollido é *Filosofía I* da Editorial Rodeira- Grupo Edebé. ISBN 978-84-8349-421-9. Edición do 2015.

Outros recursos: empregaranse textos e material audiovisual que sirvan para ampliar os temas tratados.

Polo momento temos sen decidir o libro ou libros que se porán como lectura obrigatoria deste nivel.

Polo de agora están tamén sen determinar os temas das exposicións orais.

g) Criterios sobre a avaliación, cualificación e promoción do alumnado.

A nota de cada avaliación virá determinada do modo seguinte:

- Proba escrita celebrada ao remate da avaliación: 80 % da nota.

- Exposición oral sobre algún tema dos desenvolvidos na avaliación: 10 % da nota.
- Control de lectura: 10% da nota.

Se nalgunha das avaliacións non se realiza control de lectura ou exposición oral á proba escrita corresponderá o 90% da nota.

A nota mínima da proba escrita para poder cualificar a avaliación como aprobada é de 4,5 (puntuado o exame sobre 10) e de 3,6, puntuado sobre 8. Ademais o alumnado terá que acadar un 5 como resultado da suma dos dous (ou tres) apartados (coa condición particular referida ao control de lectura).

A proba escrita poderá constar de preguntas teóricas e comentario de texto. A valoración concreta que en cada proba terán as distintas preguntas comunicaráselles aos alumnos no momento de realizar a proba.

No caso de non ter aprobada unha ou máis avaliacións, antes da avaliación ordinaria de xuño farase unha proba escrita para poder recuperalas (este exame estará dividido en tres partes, correspondentes ás tres avaliacións, para que cadaquén recupere o que lle corresponda). De non ser así, en setembro a avaliación extraordinaria consistirá nun exame global da materia. Estas probas axustaranse ao establecido como contidos mínimos da materia.

NOTA: Na cualificación dos exames, actividades, traballos e probas escritas terase en conta a corrección ortográfica e gramatical. Poderase restar ata 2 puntos por erros nestes aspectos.

h) Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente.

i) Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.

Para facilitar a recuperación da materia de 1º de Bacharelato este Departamento programará as seguintes actividades.

- Traballo de investigación (entre 2 e 4 folios) sobre o sistema político propio dalgún país actual establecendo con claridade como funcionan os distintos poderes que conforman o estado estudado.
- Traballo de investigación (entre 1 e 2 folios) sobre algún aspecto determinado dunha cultura africana ou asiática actual.
- Proba escrita dos temas correspondentes á 1ª e 2ª avaliación do curso anterior (nunha data que se acordará co alumnado).
- Proba escrita dos temas da 3ª avaliación (nunha data igualmente acordada).

A realización das dúas primeiras actividades é condición imprescindible para poder realizar as probas escritas parciais. As datas de entrega dos traballos así como as de realización das probas escritas serán acordadas co alumnado implicado.

O aprobado acádase cun 5 en cada unha das probas.

En caso de que non acaden o aprobado nalgunha das probas escritas, teñen a posibilidade de presentarse ao Exame Final de Pendentes convocado por Xefatura de Estudos.

O alumnado que non realice as actividades anteriores enténdese que escollen presentarse ao Exame Final de Pendentes que a Xefatura de Estudos convoca no mes de maio. Este exame elaborárase tendo en conta os contidos mínimos do curso 2018-2019, contidos dos que o alumnado será informado.

A nota dos exames de recuperación de pendentes será a de “Aprobado - 5” ou “Insuficiente -4, 3, 2 ó 1” e só en casos excepcionais, e que como tales serán considerados, poderase obter una cualificación superior a 5.

NOTA: Na cualificación das probas escritas terase en conta a corrección ortográfica e gramatical. Poderase restar ata 2 puntos por erros nestes aspectos.

j) Medidas de atención á diversidade.

A atención á diversidade realízase neste nivel ofrecendo actividades diversas que sexan axeitadas para os distintos niveis de coñecemento do alumnado, así como para as súas capacidades, esforzo e interese.

Neste sentido planeáranse actividades de reforzo e ampliación nos distintos temas abordados. Para iso proporcionaráselles material fotocopiado complementario (textos, comentarios...) e empregárase tamén material audiovisual e internet (consultando cuestións, buscando información...).

k) Concreción de temas transversais.

Nesta materia os contidos transversais aparecen reiteradamente no desenvolvemento dos propios contidos polo que non nos parece necesaria unha programación específica destes temas. Sen embargo, si que nos parece axeitada a aproximación a estes temas desde a actualidade polo que na medida do posible empregárase a información que de cotío aparece nos medios de comunicación de masas sobre estes temas.

l) Actividades complementarias e extraescolares.

Polo momento non está prevista ningunha actividade para este nivel pero probablemente programaremos algunha saída en colaboración con algún outro departamento, se o comportamento do alumnado é correcto e amosan interese.

m) Mecanismos de revisión, avaliación e modificación da programación didáctica en relación cos resultados académicos en proceso de mellora.

Neste apartado pretendemos promover a reflexión docente e a autoavaliación da realización e do desenvolvemento de programación didáctica.

Para iso, ao finalizar cada unidade didáctica terase en conta a adecuación da temporalización e da metodoloxía e recursos empregados, o desenvolvemento dos obxectivos didácticos e a claridade dos criterios de avaliación. A finalidade último de todo isto é establecer estratexias de mellora.

4º ESO – FILOSOFÍA

a) Introducción e contextualización.

De acordo co establecido no Decreto 86/2015 do 25 de xuño, a materia de Filosofía de cuarto curso de ESO ten como unha das súas finalidades contribuír a dotar o alumnado dunha capacidade básica de comprensión. Esta capacidade, arrancando da propia experiencia humana, das vivencias, das inquedanzas e dos interrogantes que ela mesma suscita, debe catapultar o alumnado ao limiar dunha capacidade de crítica, de argumentación e síntese que, ademais da súa exemplificación filosófica, poida servirille para desenvolverse como persoa e como cidadán ou cidadá, entendendo a radicalidade do saber filosófico como ferramenta de transformación e cambio.

Este vai ser o primeiro ano en que se imparta esta materia en 4º da ESO e polo tanto a programación ten un carácter experimental. Se é necesario ao longo do curso poden facerse algunhas modificacións para facilitar o desenvolvemento da materia. Estas serán recollidas nas actas do departamento e informarase delas ao alumnado.

b) Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.

Esta materia, dentro da implicación das competencias clave pode contribuír a desenvolver especialmente as seguintes competencias: comunicación lingüística, aprender a aprender, competencias sociais e cívicas, e conciencia e expresións culturais. Cómpre valorarse que, dun xeito nomeadamente salientable, a materia no seu conxunto debe motivar o alumnado para aprender a aprender, competencia basal para a adquisición do amor ao saber, o que constitúe un eixe paradigmático para afrontar a vida e o mundo, dotando o alumno ou a alumna de valiosos apeiros para, desde a iniciativa persoal, formalo como persoa.

c) Concreción, de ser o caso, dos obxectivos para o curso.

Por ser este o primeiro ano en que se vai impartir esta materia vou manter os obxectivos tal como están establecidos no Decreto 86/2015.

O vindeiro curso, xa coa experiencia dun ano traballado, poderase facer unha valoración do grao de consecución destes e de ser necesario introducirase algunha modificación

d) Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliable de:

1º. Temporalización.

1ª AVALIACIÓN: Bloques 1 e 2.

- Tema 1. O saber filosófico.
- Tema 2. Que son eu?

2ª AVALIACIÓN: Bloques 3 e 4.

- Tema 3. Individuo, sociedade e cultura.
- Tema 4. A busca da verdade.

3ª AVALIACIÓN: Bloques 5 e 6.

- Tema 5: Realidade e metafísica.
- Tema 6: La liberdade humana.

2º. Grao mínimo de consecución para superar a materia

Bloque 1. A filosofía

CRITERIOS AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Comprender o que é a reflexión filosófica, diferenciándoa doutros tipos de saberes que estudan aspectos concretos da realidade e do individuo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB1.1.1. Define e utiliza conceptos como filosofía, mito, logos, saber, opinión, abstracto, concreto, razón, sentidos, arché, causa, monismo, dualismo, pluralismo, substancia ou prexuízo, e elabora un glosario con eles.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB1.1.2. Distingue entre, coñecer, opinar, argumentar, interpretar, razoar, analizar, criticar, descubrir e crear.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Recoñecer as funcións da filosofía en tanto que saber crítico que aspira a fundamentar, analizar e argumentar sobre os problemas últimos da realidade, desde unha vertente tanto teórica como práctica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB1.2.1. Diserta sobre as posibilidades da filosofía segundo as súas funcionalidades.

Bloque 2. Identidade persoal

<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Comprender a profundidade da pregunta "quen son?", coñecendo algunhas respostas dadas desde a psicoloxía e a filosofía, reflexionar e valorar a importancia de coñecerse a si mesmo/a, e expresalo por escrito. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.1.1. Define e utiliza conceptos como personalidade, temperamento, carácter, conciencia, inconsciencia, condutismo, cognitivismo, psicoloxía humanística, psicanálise, e elabora un glosario con eses termos.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Definir o que é a personalidade, así como os principais conceptos relacionados con ela. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.2.1. Define e caracteriza o que é a personalidade.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.3. Analizar que se entende por inconsciente no marco do pensamento da psicanálise. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.3.1. Analiza que se entende por inconsciente.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.4. Reflexionar por escrito e dialogar en grupo sobre a posible incidencia que a herdanza xenética e o adquirido teñen na formación da personalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.4.1. Le e analiza textos filosóficos, literarios ou científicos cuxo punto de reflexión sexa a herdanza adquirida na formación da personalidade, incidindo no autoconhecimento.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.5. Identificar a función e a importancia da motivación como factor enerxético e direccional da vida humana nas súas múltiples dimensións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.5.1. Define e utiliza con rigor conceptos como motivación, emoción, sentimento, necesidades primarias e secundarias, autorrealización, vida afectiva e frustración.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.6. Coñecer a condición afectiva do ser humano, distinguindo entre impulsos, emocións e sentimentos, e recoñecendo o papel do corpo na posibilidade de manifestación do afectivo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.6.1. Analiza e argumenta sobre textos breves e significativos de autores salientables sobre as emocións, e argumenta por escrito as propias opinións.

Bloque 3. Socialización

<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Recoñecer a dimensión social e cultural do ser humano, identificando e distinguindo os conceptos de cultura e de sociedade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB3.1.1. Define e explica o significado dos conceptos de cultura e de sociedade, facendo referencia aos compoñentes socioculturais que hai no ser humano.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Coñecer os elementos do proceso de socialización e relacionalos coa propia personalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB3.2.1. Describe a socialización primaria e secundaria.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Reflexionar e indagar sobre o relativismo cultural e o etnocentrismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB3.3.1. Coñece o relativismo cultural e o etnocentrismo, e reflexiona sobre eles, expresando conclusións propias e

	achegando exemplos con feitos investigados e contrastados en internet.
--	--

Bloque 4. Pensamento

<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Distinguir a racionalidade teórica da racionalidade práctica, así como teoría e experiencia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB4.1.1. Identifica as dúas posibilidades de aplicación da racionalidade: teórica e práctica.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. Coñecer a concepción contemporánea sobre a intelixencia, incidindo na teoría da intelixencia emocional de Daniel Goleman. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB4.2.1. Explica as teses centrais da teoría da intelixencia emocional. ▪ FIB4.2.2. Argumenta sobre a relación entre a razón e as emocións.

Bloque 5. Realidade e metafísica

<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Coñecer o significado do termo "metafísica", comprendendo que é a principal disciplina das que compoñen a filosofía, identificando o seu obxectivo fundamental, consistente en realizar preguntas radicais sobre a realidade, e entendendo en que consiste o "preguntar radical". 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB5.1.1. Define e utiliza conceptos como metafísica, realidade, pregunta radical, esencia, natureza, cosmos, caos, creación, finalismo, continxente, mecanicismo e determinismo. ▪ FIB5.1.2. Define o que é a metafísica, o seu obxecto de coñecemento e o seu modo característico de preguntar sobre a realidade.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.2. Reflexionar sobre a interrogación polo sentido da existencia, explicando as teses centrais dalgúns teorías filosóficas da vida, e disertar razoadamente sobre a vida ou a morte, ou o devir histórico, ou o lugar do individuo na realidade, entre outras cuestións metafísicas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB5.2.1. Coñece as teses centrais do vitalismo de filósofos/as que reflexionan sobre a vida. ▪ FIB5.2.2. Analiza textos literarios, filosóficos e científicos que versan sobre temas metafísicos como a existencia, a morte, o devir histórico ou o lugar do individuo na realidade, e expón as súas propias reflexións ao respecto.

Bloque 6. Transformación

<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.1. Comprender o que é o libre albedrío ou a liberdade interior, en relación coa posibilidade de autodeterminación dun mesmo e coa facultade da vontade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.1.1. Explica o que é o libre albedrío e a facultade humana da vontade.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.2. Reflexionar e argumentar sobre a relación entre a liberdade interior e a liberdade social e política. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.2.1. Expón as súas reflexións sobre a posibilidade de que exista ou non o libre albedrío, tendo en conta os avances no coñecemento da xenética e a neurociencia.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.3. Coñecer a existencia de determinismo na natureza, analizando a posibilidade que ten o ser humano de ser libre, tendo en conta que é un ser natural e, en canto tal, sometido ás leis da natureza. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.3.1. Argumenta sobre as posibilidades do ser humano de actuar libremente, tendo en conta que é un ser natural.

3º. Procedementos e instrumentos de avaliación.

A avaliación farase a partir de probas orais e escritas e tendo en conta o traballo diario na clase. Por tratarse dun grupo reducido de 10 persoas é moito máis doado facer un control diario e personalizado o que permite restarlle importancia na nota final á parte correspondente ao exame.

e) Concrecións metodolóxicas que require a materia.

De acordo co establecido no Decreto arriba citado, empregarase unha metodoloxía centrada e fundamentada nas competencias clave.

Posto que a avaliación das competencias require o concurso de estratexias e instrumentos para avaliar o alumnado de acordo cos seus desempeños na resolución de problemas que simulen contextos reais, mobilizando os seus coñecementos, as destrezas, os valores e as actitudes deseñaranse actividades que permitan conseguir este obxectivo.

Ao anterior engadiremos a flexibilidade e a variabilidade nos procedementos de avaliación como parte inherente ao entendemento da avaliación como parte integral do proceso de ensino e aprendizaxe e, ao cabo, como un utensilio clave para mellorar a calidade da educación. Neste sentido, estratexias como a autoavaliación, a avaliación entre iguais ou a coavaliación favorecen a aprendizaxe desde a reflexión activa e desde a posta en práctica das dificultades e as fortalezas do alumnado, tendo o conta o horizonte de participación dos compañeiros e das compañeiras, e desde a colaboración do profesorado na regulación do proceso de ensino e aprendizaxe.

O feito de que esta sexa unha materia optativa que este ano conta cun número reducido de alumnado favorece a posibilidade de desenvolver esta metodoloxía dun xeito exitoso.

f) Materiais e recursos didácticos que se van utilizar.

Este curso non imos empregar libro de texto. Os contidos teóricos se proporcionarán a través de apuntamentos de clase.

Empregaremos tamén textos e material audiovisual de apoio aos temas tratados.

g) Criterios sobre a avaliación, cualificación e promoción do alumnado.

A nota de cada avaliación virá determinada do modo seguinte:

- Proba escrita celebrada ao remate da avaliación: 60 % da nota.
- Traballos de clase: 40% da nota.

A nota mínima da proba escrita para poder cualificar a avaliación como aprobada é de 4 (puntuado o exame sobre 10). Ademais o alumnado terá que acadar un 5 como resultado da suma dos dous apartados.

A valoración concreta que en cada proba escrita terán as distintas preguntas comunicaráselles aos alumnos no momento de realizar a proba.

No caso de non ter aprobada unha ou máis avaliacións, antes da avaliación ordinaria de xuño farase unha proba escrita para poder recuperalas (este exame estará dividido en tres partes, correspondentes ás tres avaliacións, para que cadaquén recupere o que lle corresponda). De non ser así, en setembro a avaliación extraordinaria consistirá nun exame global da materia. Estas probas axustaranse ao establecido como contidos mínimos da materia.

NOTA: Na cualificación dos exames, actividades, traballos e probas escritas terase en conta a corrección ortográfica e gramatical. Poderase restar ata 1 punto por erros nestes aspectos.

h) Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente.

i) Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.

j) Medidas de atención á diversidade.

A atención á diversidade realízase neste nivel ofrecendo actividades diversas que sexan axeitadas para os distintos niveis de coñecemento do alumnado, así como para as súas capacidades, esforzo e interese.

Neste sentido planearanse actividades de reforzo e ampliación nos distintos temas abordados. Para iso proporcionaráselles material fotocopiado complementario (textos, comentarios...) e empregarase tamén material audiovisual e internet (consultando cuestións, buscando información...).

k) Concreción de temas transversais.

Nesta materia os contidos transversais aparecen reiteradamente no desenvolvemento dos propios contidos polo que non nos parece necesaria unha programación específica destes temas. Sen embargo, si que nos parece axeitada a aproximación a estes temas desde a actualidade polo que na medida do posible empregarase a información que de cotío aparece nos medios de comunicación de masas sobre estes temas.

l) Actividades complementarias e extraescolares.

Polo momento non temos ningunha actividade para este nivel pero dado que se trata dun grupo pequeno esperamos poder organizar algunha saída que complete a súa formación e que estea relacionado con algunhas das cuestións tratadas ao longo do curso.

m) Mecanismos de revisión, avaliación e modificación da programación didáctica en relación cos resultados académicos en proceso de mellora.

Neste apartado pretendemos promover a reflexión docente e a autoavaliación da realización e do desenvolvemento de programacións didácticas.

Para iso, ao finalizar cada unidade didáctica terase en conta a adecuación da temporalización e da metodoloxía e recursos empregados, o desenvolvemento dos obxectivos didácticos e a claridade dos criterios de avaliación. A finalidade último de todo isto é establecer estratexias de mellora.

VALORES ÉTICOS

Este curso esta materia impartirase nos catro cursos da ESO e por iso queremos darlle unha certa unidade a programación que facemos da materia nos distintos niveis.

A experiencia do pasado curso en 1º da ESO aconsella manter unha metodoloxía e criterios de avaliación similares en 2º da ESO. De acordo con iso faremos unha programación conxunta de 1º e 2º da ESO na que só distinguiremos os obxectivos concretos para cada curso e as concrecións referidas aos estándares de aprendizaxe e o mesmo faremos no referido a 3º e 4º da ESO.

Queremos subliñar que a materia non ten máis que unha hora semanal o que nos obriga a reducir os contidos máis do que sería desexable.

Por outra parte, en primeiro lugar exporemos os aspectos xerais referidos a esta materia e recollidos no Decreto 86/2015 do 25 de xuño e posteriormente pasaremos a falar dos aspectos concretos.

a) Introducción e contextualización.

Tal e como queda recollido no citado Decreto, a materia de Valores Éticos ten como obxectivo básico orientar o alumnado adolescente na escolla do seu proxecto de vida persoal. Isto supón que o proxecto, por racional, vai requirir virtudes intelectuais como o rigor, a coherencia, a honradez intelectual ou o apego á realidade. Pola dimensión práctica desa racionalidade, o proxecto requirirá que o alumnado vaia construíndo, desde a reflexión, un código ético de valores e normas que determinarán as súas decisións para guiar a súa conduta de tal xeito que realce a súa dignidade persoal e, ao mesmo tempo, permita a súa realización plena e feliz como persoas e a promoción de relacións sociais marcadas polo recoñecemento das outras persoas, o respecto cara a elas, e pola finalidade de alcanzar cotas cada vez maiores de xustiza, tanto no nivel máis próximo á persoa como no nivel global.

b) Contribución ao desenvolvemento das competencias clave. Concreción que recolla a relación dos estándares de aprendizaxe avaliáveis da materia que forman parte dos perfís competenciais.

No plano didáctico, Valores Éticos contribúe á consecución das competencias clave sendo o principal obxectivo alcanzar maiores competencias sociais e cívicas. Sen embargo, a reflexión ética tamén require a posta en práctica da competencia de comunicación lingüística, pola necesidade de rigor e claridade na exposición das propias ideas, e da capacidade dialóxica para comprender os puntos de vista alleos e aprender deles. Tamén resulta indispensable fomentar tanto a competencia de aprender a aprender como a de sentido da iniciativa e espírito emprendedor. Para a reflexión ética, ademais, é necesario coñecer e dialogar con pensadores/as que, coas súas teorías antropolóxicas, éticas e políticas, foron moldeando tanto a nosa cultura como os valores de respecto, non-violencia, liberdade, igualdade entre as persoas, solidariedade e pluralismo; valores que son o corazón da Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH). É desde eses valores como tamén se analiza o traballo científico e tecnolóxico, polo que tamén se traballa a competencia matemática e as competencias básicas en ciencia e tecnoloxía, non desde unha perspectiva substantiva, pero si desde a análise da actividade científico-tecnolóxica como actividade que debe ser acorde a valores éticos universais, tanto nos seus procedementos como nos resultados que dela se poidan obter. Por último, a materia

préstase a desenvolver nos alumnos e nas alumnas, tanto en traballos colaborativos como en tarefas individuais, a competencia dixital, que lles permita acceder e seleccionar información, procesala e plasmar as súas creacións en produtos cunha innegable capacidade para a comunicación.

VALORES ÉTICOS 1º ESO e 2º ESO

c) Concreción dos obxectivos.

1º ESO

1. Valorar a dignidade humana para entender o que significa ser persoa e poder valorarse a si mesmo e aos que o rodean.
2. Descubrir a importancia dos valores éticos na formación da personalidade e a autoestima.
3. Coñecer o concepto e as causas da crise de identidade que xorde na adolescencia.
4. Tomar conciencia da importancia que ten o desenvolvemento da autonomía e o control persoais no crecemento persoal e nas crises de identidade adolescentes, para poder identificar as súas causas e detectar as influencias que exercen os grupos sociais na personalidade.
5. Identificar os trazos máis característicos dos grupos de adolescentes reflexionando sobre a influencia que exercen sobre o individuo.
6. Tomar conciencia da importancia que teñen o desenvolvemento da autonomía e o control da conduta no crecemento moral da persoa cara á vida adulta.
7. Comprender o concepto de intelixencia emocional e valorar a súa importancia na personalidade e no carácter moral do ser humano para mellorar as súas habilidades emocionais.
8. Recoñecer a relación do ser humano co contorno e os axentes sociais que o conforman, entendendo a súa influencia no desenvolvemento moral da persoa e valorando a vida en sociedade desde valores éticos recoñecidos.
9. Explicar a función dos valores éticos na vida persoal e social do ser humano, destacando a importancia de ser respectados.
10. Coñecer o panorama actual respecto ao exercicio dos dereitos da muller e da infancia en gran parte do mundo, coñecendo as causas da situación e tomando conciencia delas, co fin de promover a súa solución.

2º ESO

1. Expresar o significado da personalidade, describindo as virtudes e os valores éticos que fortalecen o carácter e axudan a actuar sobre a base da razón e da liberdade.
2. Tomar conciencia da importancia que teñen o desenvolvemento da autonomía e o control da conduta no crecemento moral da persoa cara á vida adulta.
3. Desenvolver certas habilidades sociais e técnicas de comunicación para dominar formas e xestos habituais que favorezan tanto as relacións interpersoais como o respecto á dignidade e aos dereitos das persoas.

4. Entender a influencia das virtudes e dos valores éticos no establecemento respectuoso e comprensivo de relacións interpersoais, así como no exercicio da liberdade individual e social.
5. Identificar a liberdade como base que sostén a moral da persoa e a intelixencia, a vontade e as normas éticas como medios que rexen a súa conduta.
6. Sinalar os límites entre a liberdade persoal e a social, marcados pola ética e os dereitos humanos.
7. Recoñecer a vida privada e pública das persoas para trazar os límites da liberdade individual e social.
8. Coñecer o panorama actual respecto ao exercicio dos dereitos da muller e da infancia en gran parte do mundo, coñecendo as causas da situación e tomando conciencia delas, co fin de promover a súa solución.
9. Tomar conciencia da falta de neutralidade de certas investigacións científicas actuais, cuxos obxectivos non respectan un código ético fundamentado na Declaración Universal dos Dereitos Humanos, en prol dun falso progreso e prexudicando as persoas ou o ambiente.
10. Aplicar os valores éticos da Declaración Universal dos Dereitos Humanos como criterio para establecer límites éticos e xurídicos á actividade científica e tecnolóxica, evitando así unha aplicación indebida e facilitando a resolución dos dilemas morais que adoitan presentarse nos campos da medicina e da biotecnoloxía.

d) Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliable de:

1º ESO

1º. Temporalización:

1ª AVALIACIÓN: Bloques 1 e 2.

2ª AVALIACIÓN: Bloque 3

3ª AVALIACIÓN: Bloque 5

2º. Grao mínimo de consecución para superar a materia:

Valores éticos. 1º de ESO		
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
Bloque 1. A dignidade da persoa		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Características da persoa: independencia, racionalidade e liberdade. ▪ B1.2. Dignidade da persoa: a persoa como ser moral. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Construír un concepto de persoa, consciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.1.1. Sinala as dificultades para definir o concepto de persoa, analizando o seu significado etimolóxico.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.1.2. Describe as características principais da persoa: substancia independente, racional e libre. ▪ VEB1.1.3. Explica e valora a dignidade da persoa que, como ente autónomo, se converte nun "ser moral".
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Adolescencia: crise de identidade, formación de grupos e influencia do grupo no/na adolescente. ▪ B1.4. Desenvolvemento da 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Comprender a crise da identidade persoal que xorde na adolescencia e as súas causas, e describir as características dos grupos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.3.1. Coñece información, de fontes diversas, arredor dos grupos de adolescentes, as súas características e a influencia que exercen sobre os seus membros na determinación da súa conduta, e realiza un resumo coa información obtida.

Valores éticos. 1º de ESO		
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
autonomía persoal na adolescencia. Control da conduta e escolla de valores éticos.	que forman e a influencia que exercen sobre os seus membros, coa finalidade de tomar conciencia da necesidade que ten, para seguir medrando moralmente e pasar á vida adulta, do desenvolvemento da súa autonomía persoal e do control da súa conduta.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.3.2. Elabora conclusións sobre a importancia que ten para o/a adolescente desenvolver a autonomía persoal e ter o control da súa propia conduta conforme aos valores éticos libremente elixidos.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.5. Personalidade: factores xenéticos, sociais, culturais e do contorno ambiental que influen na súa construción. Capacidade de autodeterminación no ser humano. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.5. Describir en que consiste a personalidade e valorar a importancia de enriquecela con valores e virtudes éticas, mediante o esforzo e a vontade persoal. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.5.1. Identifica en que consiste a personalidade e os factores xenéticos, sociais, culturais e do contorno que influen na súa construción, e aprecia a capacidade de autodeterminación no ser humano.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.6. A intelixencia emocional e o seu papel no desenvolvemento moral da persoa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.6. Analizar en que consiste a intelixencia emocional e valorar a súa importancia no desenvolvemento moral do ser humano. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.6.1. Define a intelixencia emocional e as súas características, valorando a súa importancia na construción moral do ente humano.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.6.2. Explica en que consisten as emocións e os sentimentos, e como se relacionan coa vida moral. ▪ VEB1.5.3. Atopa, disertando en grupo, a relación entre algunhas virtudes e valores éticos e o desenvolvemento das capacidades de autocontrol emocional e automotivación, tales como a sinceridade, o respecto, a prudencia, a temperanza, a xustiza e a perseveranza, entre outras
Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Proceso de socialización: interiorización de valores e normas morais. ▪ B2.2. Valores inculcados polos axentes sociais na configuración da personalidade. ▪ B2.3. Necesidade da crítica racional para alcanzar valores éticos universais, exemplificados na DUDH e baseados na dignidade humana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Describir e valorar a importancia da influencia do contorno social e cultural no desenvolvemento moral da persoa, a través da análise do papel que desempeñan os axentes sociais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB2.1.1. Describe o proceso de socialización e valora a súa importancia na interiorización individual dos valores e as normas morais que rexen a conduta da sociedade en que vive.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB2.1.2. Exemplifica, en colaboración en grupo, a influencia que teñen na configuración da personalidade os valores morais inculcados polos axentes sociais, entre eles a familia, a escola, os amigos e os medios de comunicación masiva, elaborando un esquema e conclusións, utilizando soportes informáticos. ▪ VEB2.2.3. Xustifica e aprecia a necesidade da crítica racional, como medio indispensable para adecuar aos valores éticos universais establecidos na DUDH os costumes, as normas, os valores, etc., do seu medio, rexeitando todo o que atente contra a dignidade do humano e os seus dereitos fundamentais.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.4. Diferenza entre a vida privada (regulada pola ética) e a vida pública (regulada polo dereito). Límites da liberdade nos dous ámbitos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.4. Distinguir na persoa os ámbitos da vida privada e da vida pública, a primeira regulada pola ética e a segunda polo dereito, coa finalidade de 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB2.4.1. Define os ámbitos da vida privada e a pública, así como o límite da liberdade humana, en ambos os casos.

Valores éticos. 1º de ESO		
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
	identificar os límites da liberdade persoal e social.	
Bloque 3. A reflexión ética		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Diferenzas entre ética e moral. Importancia da reflexión ética. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Distinguir entre ética e moral, sinalando as semellanzas e as diferenzas entre elas e estimando a importancia da reflexión ética como un saber práctico necesario para guiar de forma racional a conduta do ser humano á súa plena realización. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.1.1. Recoñece as diferenzas entre a ética e a moral. ▪ VEB3.1.2. Achega razóns que xustifiquen a importancia da reflexión ética.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Conduta instintiva animal e o comportamento racional, libre e moral do ser humano. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Destacar o significado e a importancia da natureza moral do ser humano, tomando conciencia da necesidade que ten de normas éticas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.2.1. Distingue entre a conduta instintiva do animal e o comportamento racional e libre do ser humano, destacando a magnitude das súas diferenzas e apreciando as consecuencias que estas teñen na vida das persoas.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Valores. O seu papel na vida individual e colectiva. ▪ B3.7. Clases de valores. ▪ B3.8. Xerarquías de valores. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Xustificar e apreciar o papel dos valores na vida persoal e social, resaltando as súas características, a súa clasificación e a súa xerarquía, coa finalidade de comprender a súa natureza e a súa importancia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.3.1. Explica o que son os valores e as súas principais características, e aprecia a súa importancia na vida individual e colectiva das persoas. ▪ VEB3.3.2. Procura e selecciona información sobre a existencia de clases de valores: relixiosos, afectivos, intelectuais, vitais, etc. ▪ VEB3.3.3. Realiza, en traballo en grupo, unha xerarquía de valores, explicando a súa fundamentación racional, mediante unha exposición usando medios informáticos ou audiovisuais.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.4. Carácter distintivo dos valores éticos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.4. Resaltar a importancia dos valores éticos, as súas especificacións e a súa influencia na vida persoal e social do ser humano, destacando a necesidade de ser recoñecidos e respectados por todos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.4.1. Explica a diferenza entre os valores éticos e o resto dos valores, e valora a importancia para a persoa dos valores éticos.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.5. Valores e normas éticas, e os seus efectos beneficiosos para a persoa e para a comunidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.5. Tomar conciencia da importancia dos valores e das normas éticas, como guía da conduta individual e social, asumindo a responsabilidade de difundilos e promovelos polos beneficios que proporcionan á persoa e á comunidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.5.1. Destaca algunhas das consecuencias negativas que, a nivel individual e comunitario, ten a ausencia de valores e normas éticas, tales como o egoísmo, a corrupción, a mentira, o abuso de poder, a intolerancia, a insolidariedade, a violación dos dereitos humanos, etc. ▪ VEB3.6.2. Emprende, utilizando a iniciativa persoal e a colaboración en grupo, a organización e o desenvolvemento dunha campaña no seu medio, co fin de promover o recoñecemento dos valores éticos como elementos fundamentais do pleno desenvolvemento persoal e social.
Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos		

Valores éticos. 1º de ESO		
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Preámbulo da DUDH: a dignidade das persoas como fundamento dos seus dereitos universais, inalienables e innatos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Identificar, no preámbulo da DUDH, o respecto á dignidade das persoas e os seus atributos esenciais como o fundamento do que derivan todos os dereitos humanos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB5.1.1. Explica e aprecia en que consiste a dignidade que esta declaración reconece ao ser humano como persoa, posuidora duns dereitos universais, inalienables e innatos, mediante a lectura do seu preámbulo.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.2. Dereitos da muller: patróns económicos e socioculturais que fomentaron a violencia e desigualdade de xénero. ▪ B5.3. Dereitos da infancia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.2. Estimar a importancia do problema actual do exercicio dos dereitos da muller e da infancia en grande parte do mundo, coñecendo as súas causas e tomando conciencia deles, coa finalidade de promover a súa solución. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB5.2.1. Dá razóns sobre a orixe histórica do problema dos dereitos da muller, recoñecendo os patróns económicos e socioculturais que fomentaron a violencia e a desigualdade de xénero. ▪ VEB5.2.2. Xustifica a necesidade de actuar en defensa dos dereitos da infancia, loitando contra a violencia e o abuso do que nenos e as nenas son vítimas no século XXI, tales como o abuso sexual, o traballo infantil, ou a súa utilización como soldados/as, etc. ▪ VEB5.2.3. Emprende, en colaboración en grupo, a elaboración dunha campaña contra a discriminación da muller e a violencia de xénero no seu medio familiar, escolar e social, e avalía os resultados obtidos.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.4. Organizacións que traballan polos dereitos humanos: institucións internacionais e ONG. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.3. Apreciar o labor que realizan institucións e ONG que traballan pola defensa dos dereitos humanos, auxiliando as persoas que por natureza os posúen, pero non teñen a oportunidade de exercelos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB5.3.1. Indaga, en traballo en colaboración, sobre o traballo de institucións e voluntarios/as que, en todo o mundo, traballan polo cumprimento dos dereitos humanos (Amnistía Internacional, e ONG como Mans Unidas, Médicos sen Fronteiras e Cáritas, entre outros), e elabora e expresa as súas conclusións.

3º. Procedementos e instrumentos de avaliación.

A avaliación farase mediante probas orais e escritas (actividades do portfolio escrito ou dixitais, traballos individuais, traballos de grupo e probas obxectivas). A nota de avaliación será a media ponderada de todas as probas realizadas.

Para poder aprobar a avaliación será preciso acadar unha nota igual ou superior a 5 sobre 10. A nota media do curso resultará da media das tres avaliacións. Se algún alumno ten algunha avaliación suspensa, deberá facer unha recuperación global de acordo cos contidos mínimos, que se fará con anterioridade á avaliación ordinaria de xuño. Esta recuperación calificarase como apto ou non apto e para a nota global valorarase a evolución do traballo do alumnado ao longo do curso.

Dado que non se poden indicar decimais, o criterio de redondeo que se aplicará será o seguinte: ata catro décimas (0,1 a 0,4) redondéase á nota inferior, da quinta décima en adiante (0,5 a 0,9), á superior.

2º ESO

1º. Temporalización:

1ª AVALIACIÓN: Bloques 1 e 2.
 2ª AVALIACIÓN: Bloques 3 e 4.
 3ª AVALIACIÓN: Bloques 4 e 6.

2º. Grao mínimo de consecución para superar a materia:

Valores éticos. 2º de ESO		
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
Bloque 1. A dignidade da persoa		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Conceptos de persoa achegados pola filosofía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Construír un concepto de persoa, consciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.1.1. Sinala as dificultades para definir o concepto de persoa, analizando algunhas definicións achegadas por filósofos/as.
Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Diferenzas entre ética e dereito. ▪ B2.2. Posibles conflitos entre os valores que regulan a vida privada e os que regulan a vida pública. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Distinguir, na persoa, os ámbitos da vida privada e da vida pública, a primeira regulada pola ética e a segunda polo dereito, coa finalidade de identificar os límites da liberdade persoal e social. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB2.1.1. Distingue entre os ámbitos de acción que corresponden á ética e ao dereito, e expón as súas conclusións mediante unha presentación elaborada con medios informática. ▪ VEB2.1.2. Reflexiona arredor do problema da relación entre estes dous campos, o privado e o público, e a posibilidade de que exista un conflito de valores éticos entre ambos, así como a forma de atopar unha solución baseada nos valores éticos, exemplificando de maneira concreta tales casos, e expón as súas posibles solucións fundamentadas eticamente.
Bloque 3. A reflexión ética		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Diferenza entre ética e moral. ▪ B3.2. Reflexión ética como guía racional de conduta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Distinguir entre ética e moral, sinalando as semellanzas e as diferenzas entre elas, e estimando a importancia da reflexión ética como un saber práctico necesario para guiar de xeito racional a conduta do ser humano á súa plena realización. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.1.1. Recoñece as diferenzas entre a ética e a moral, no que se refire á súa orixe e á súa finalidade. ▪ VEB3.1.2. Achega razóns que xustifiquen a importancia da reflexión ética, como unha guía racional de conduta necesaria na vida do ser humano, expresando de forma apropiada os argumentos en que se fundamenta.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Estrutura moral da persoa. ▪ B3.4. Etapas do desenvolvemento moral en Piaget e Kohlberg. Paso da heteronomía á autonomía moral. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Destacar o significado e a importancia da natureza moral do ser humano, analizando as súas etapas de desenvolvemento e tomando conciencia da necesidade que ten de normas éticas, libre e racionalmente asumidas, como guía do seu comportamento. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.2.1. Sinala en que consiste a estrutura moral da persoa como ser racional e libre, razón pola que esta é responsable da súa conduta e das consecuencias desta. ▪ VEB3.2.2. Explica as tres etapas do desenvolvemento moral na persoa, segundo a teoría de Piaget ou a de Kohlberg, e as características propias de cada unha, destacando como se pasa da heteronomía á autonomía moral.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.5. A liberdade como raíz da estrutura moral da persoa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa, e apreciar o papel da intelixencia e da 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.3.1. Describe a relación entre a liberdade e os conceptos de persoa e estrutura moral.

Valores éticos. 2º de ESO		
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
	vontade como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.6. Características distintivas dos valores éticos. ▪ B3.7. Valores éticos e dignidade humana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.4. Resaltar a importancia dos valores éticos, as súas especificacións e a súa influencia na vida persoal e social do ser humano, destacando a necesidade de ser recoñecidos e respectados por todos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.4.1. Describe as características distintivas dos valores éticos, utilizando exemplos concretos deles e apreciando a súa relación esencial coa dignidade humana e a conformación dunha personalidade xusta e satisfactoria. ▪ VEB3.4.2. Emprega o espírito emprendedor para realizar, en grupo, unha campaña destinada a difundir a importancia de respectar os valores éticos, tanto na vida persoal como na social.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.8. Normas. Especificidad e das normas éticas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.5. Establecer o concepto de normas éticas e apreciar a súa importancia, identificando as súas características e a natureza da súa orixe e validez, mediante o coñecemento do debate ético que existiu entre Sócrates e os sofistas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.5.1. Define o concepto de norma e de norma ética, distinguíndoa das normas xurídicas, relixiosas, etc. ▪ VEB3.5.2. Sinala quen foron os sofistas e algúns dos feitos e das razóns en que se fundamentaba a súa teoría relativista da moral, destacando as consecuencias que esta ten na vida das persoas. ▪ VEB3.5.3. Coñece os motivos que levaron a Sócrates a afirmar o "intelectualismo moral", e explica en que consiste e a postura de Platón ao respecto. ▪ VEB3.5.4. Compara o relativismo e o obxectivismo moral apreciando a vixencia destas teorías éticas na actualidade, e expresa opinións de forma argumentada.
Bloque 4. A xustiza e a política		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Relación entre ética, política e xustiza no pensamento aristotélico. ▪ B4.2. Semellanzas, diferenzas e relacións entre valores éticos e valores cívicos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Comprender e valorar a importancia da relación entre os conceptos de ética, política e xustiza, mediante a análise e a definición destes termos, destacando o vínculo entre eles no pensamento de Aristóteles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.1.1. Explica e aprecia as razóns que dá Aristóteles para establecer un vínculo necesario entre ética, política e xustiza. ▪ VEB4.1.2. Utiliza e selecciona información sobre os valores éticos e cívicos, identificando e apreciando as semellanzas, as diferenzas e as relacións entre eles.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.3. A política de Aristóteles. ▪ B4.4. Concepto aristotélico de xustiza e a súa relación co ben común e a felicidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. Coñecer e apreciar a política de Aristóteles e as súas características esenciais, e entender o seu concepto de xustiza e a súa relación co ben común e a felicidade, elaborando un xuízo crítico sobre a perspectiva deste filósofo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.2.1. Elabora, recorrendo á súa iniciativa persoal, unha presentación con soporte informático, sobre a política aristotélica como unha teoría organicista, cunha finalidade ética e que atribúe a función educativa ao Estado. ▪ VEB4.2.2. Selecciona e usa información, en colaboración co grupo, para entender e apreciar a importancia que Aristóteles lle dá á xustiza como valor ético no que se fundamenta a lexitimidade do Estado e a súa relación coa felicidade e o ben común, e expón as súas conclusións persoais debidamente fundamentadas.
Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Relacións entre ética e dereito. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Sinalar a vinculación entre a ética, o dereito e a xustiza, a través do coñecemento das súas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB5.1.1. Procura e selecciona información en páxinas web, para identificar as diferenzas, as semellanzas e os vínculos entre a ética e o dereito.

Valores éticos. 2º de ESO		
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
	semellanzas, diferenzas e relacións.	
Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.1. Dimensión moral da ciencia e da tecnoloxía polo seu impacto en todos os ámbitos da vida humana. ▪ B6.2. Valores recollidos na DUDH como criterio para fixar límites á investigación científico-tecnolóxica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.1. Recoñecer a importancia da dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, así como a necesidade de establecer límites éticos e xurídicos, coa finalidade de orientar a súa actividade consonte os valores defendidos pola DUDH. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB6.1.1. Utiliza información de distintas fontes para analizar a dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, avaliando o impacto positivo e negativo que estas poden ter en todos os ámbitos da vida humana (social, económico, político, ético e ecolóxico, etc.).
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB6.1.2. Achega argumentos que fundamenten a necesidade de pór límites éticos e xurídicos á investigación práctica, tanto científica como tecnolóxica, tomando a dignidade humana e os valores éticos recoñecidos na DUDH como criterio normativo. ▪ VEB6.1.3. Recorre á súa iniciativa persoal para expor as súas conclusións sobre o tema tratado, utilizando medios informáticos e audiovisuais, de xeito argumentado e ordenado racionalmente.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.3. Dilemas morais que presentan os avances en medicina e biotecnoloxía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.3. Utilizar os valores éticos contidos na DUDH no campo científico e tecnolóxico, coa finalidade de evitar a súa aplicación inadecuada e solucionar os dilemas morais que ás veces se presentan, nomeadamente no terreo da medicina e a biotecnoloxía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB6.3.1. Analiza información seleccionada de diversas fontes, coa finalidade de coñecer en que consisten algúns dos avances en medicina e biotecnoloxía, que formulan dilemas morais (utilización de células nai, clonación, euxeñese, etc.), sinalando algúns perigos que estes encerran de prescindir do respecto á dignidade humana e os seus valores fundamentais.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB6.3.2. Presenta unha actitude de tolerancia e respecto ante as opinións que se expresan na confrontación de ideas, coa finalidade de solucionar os dilemas éticos, sen esquecer a necesidade de empregar o rigor na fundamentación racional e ética de todas as alternativas de solución formuladas.

3º. Procedementos e instrumentos de avaliación.

A avaliación farase mediante probas orais e escritas (actividades do portfolio escrito ou dixitais, traballos individuais, traballos de grupo e probas obxectivas). A nota de avaliación será a media ponderada de todas as probas realizadas.

Para poder aprobar a avaliación será preciso acadar unha nota igual ou superior a 5 sobre 10. A nota media do curso resultará da media das tres avaliacións. Se algún alumno ten algunha avaliación suspensa, deberá facer unha recuperación global de acordo cos contidos mínimos, que se fará con anterioridade á avaliación ordinaria de xuño. Esta recuperación calificarase como apto ou non apto e para a nota global valorarase a evolución do traballo do alumnado ao longo do curso.

Dado que non se poden indicar decimais, o criterio de redondeo que se aplicará será o seguinte: ata catro décimas (0,1 a 0,4) redondéase á nota inferior, da quinta décima en adiante (0,5 a 0,9), á superior.

e) Concrecións metodolóxicas que require a materia.

Traballar de xeito competencial na aula supón un cambio metodolóxico importante. O docente pasa a ser un xestor de coñecemento do alumnado e este adquire un maior grao de protagonismo.

Nestas materias os alumnos e as alumnas deben desenvolver nesta etapa un pensamento e unha actitude críticos que se sustenten en valores morais e éticos recoñecidos. Por iso, farase fincapé na necesidade de analizar, formular e dar solucións a problemas cun fondo ético.

Desde esta perspectiva, a liña metodolóxica que rexerá as accións docentes nesta área desenvolverase a través de métodos activos, indutivos e mixtos; é dicir, métodos eminentemente participativos onde se alterna o traballo individual co traballo en grupo.

A aplicación dos devanditos métodos leva implícita a utilización de estilos de ensino socializadores, cognitivos e creativos para conseguir que os seus xuízos e eleccións dirixan a súa conduta e as súas relacións sociais cara ao benestar común.

Neste contexto metodolóxico, o estudante convértese en protagonista da súa propia aprendizaxe, mentres que o docente vai cedendo terreo para que o alumnado logre maior autonomía nas súas aprendizaxes e cree estruturas cognitivas que lle permitan un pensamento e un proxecto de vida propios, asumindo de modo consciente, crítico e reflexivo o exercicio da liberdade e o control acerca da súa propia existencia.

Á súa vez, a transmisión do coñecemento das características que conforman a imaxe persoal farase a partir de aprendizaxes baseadas na experiencia, onde o alumnado percibe a información a través das súas propias experiencias e respectando sempre o desenvolvemento dos seus diversos estilos de aprendizaxe. Este abano de accións docentes permitirá ao alumnado comprender e interiorizar os valores éticos de forma holística, comprensiva e significativa.

f) Materiais e recursos didácticos que se van utilizar.

Dado que se trata dunha materia dunha hora semanal non parece necesario o uso dun libro de texto polo importante desembolso económico que este supón nun momento de crise. No seu lugar a profesora proporcionará os materiais a través de fotocopias ou de forma dixital ou ben será o propio alumnado o que os elaborará, sempre seguindo as indicacións da profesora, a partir dos fondos da biblioteca, xornais e internet.

g) Criterios sobre a avaliación, cualificación e promoción do alumnado.

Para establecer a nota de cada avaliación terase en conta a participación e o interese do alumno no ritmo da clase, a súa actitude, a realización de traballos, etc.

O procedemento que se seguirá para establecer a nota é o seguinte:

- Caderno de clase, traballos individuais ou en grupo, participación e actitude: 20 % (da nota de avaliación).
- Proba escrita, elaborada a partires dos contidos establecidos nas unidades correspondentes: 80 % (da nota de avaliación).

NOTA: Na cualificación dos exames, actividades, traballos e probas escritas terase en conta a corrección ortográfica e gramatical. Poderase restar ata 2 puntos por erros nestes aspectos.

Como queda dito, cada avaliación terá unhas actividades de clases recollidas no caderno e unha proba escrita. En caso de suspendela por non acadar un 4 na proba escrita ou porque a suma da proba escrita, superior a 4, e as actividades non sume 5 ou

máis, farase unha recuperación. A recuperación das avaliacións farase por medio dunha proba escrita que se celebrará en xuño. A data na que se celebre a proba de recuperación será acordada no seu momento co alumnado.

Os alumnos que non recuperen unha ou máis avaliacións terán que presentarse en setembro. O exame de setembro será unha proba escrita con preguntas teóricas sobre os contidos mínimos establecidos.

h) Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente.

i) Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.

Tan só un alumno que cursa Valores éticos de 2º ten pendente a materia de 1º. Para facilitarlle a recuperación da materia se lle entregarán traballos de clase correspondentes aos contidos do curso anterior. A entrega destes traballos terá carácter obrigatorio.

A superación da materia poderá facerse de dous formas:

a) Porque estes traballos estean correctamente realizados e ter aprobadas a 1ª e 2ª avaliación de Valores éticos de 2º ESO.

b) Porque entregue estes traballos e aprobe o exame global da materia de 1º da ESO (acade un 5 puntuado sobre 10), que se celebrará na data que estableza a xefatura de estudos.

k) Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas que se poidan adoptar como consecuencia dos seus resultados.

Posto que se trata dunha materia dunha hora semanal non parece adecuado deseñar unha proba de avaliación inicial. No seu lugar tentaremos, por medio da actividade na aula e coas actividades propostas, facernos unha idea do grao de madurez do alumnado e da súas competencias para poder adaptar o desenvolvemento dos contidos e os estándares de aprendizaxe. Esta é unha programación aberta e sempre poderán introducirse modificacións que faciliten o proceso de ensino-aprendizaxe.

l) Medidas de atención á diversidade.

Polo momento non temos constancia da presenza de alumnado con necesidades educativas especiais. O Departamento de Orientación non nos proporcionou información referida a este punto.

m) Concreción dos elementos transversais.

Os temas transversais escollidos para este curso están incluídos nos contidos da materia.

n) Actividades complementarias e extraescolares programadas por cada departamento didáctico.

Polo momento non está programada ningunha actividade para este nivel pero procuraremos desenvolver actividades similares as que tiveron lugar os pasados cursos na materia de Educación para a Cidadanía (prevención do acoso escolar e ciberacoso, charla sobre voluntariado, participación nalgún programa de coidado medioambiental,

charla sobre Seguridade Vial...). Así mesmo, no se exclúe a posibilidade de organizar algunha outra actividade que nos pareza de interese na formación do noso alumnado.

ñ) Mecanismos de revisión, avaliación e modificación das programacións didácticas en relación cos resultados académicos en proceso de mellora.

Neste apartado pretendemos promover a reflexión docente e a autoavaliación da realización e do desenvolvemento de programacións didácticas.

Para iso, ao finalizar cada unidade didáctica terase en conta a adecuación da temporalización e da metodoloxía e recursos empregados, o desenvolvemento dos obxectivos didácticos e a claridade dos criterios de avaliación. A finalidade último de todo isto é establecer estratexias de mellora.

VALORES ÉTICOS 3º ESO e 4º ESO

c) Concreción dos obxectivos.

3º ESO:

1. Sinalar a importancia da participación cidadá nos aspectos políticos do Estado para asegurar unha democracia que defenda os dereitos humanos.
2. Realizar unha lectura comprensiva dalgúns artigos da Constitución española relativos aos dereitos e aos deberes cidadáns e aos seus principios reitores.
3. Entender e valorar o contido da DUDH, facendo especial fincapé no respecto á dignidade humana como base de todos os dereitos humanos.
4. Coñecer o panorama actual respecto ao exercicio dos dereitos da muller e da infancia en gran parte do mundo, coñecendo as causas da situación e tomando conciencia delas, co fin de promover a súa solución.
5. Utilizar os valores éticos da DUDH como criterio para establecer límites éticos e xurídicos á actividade científica e tecnolóxica, evitando así unha aplicación indebida e facilitando a resolución dos dilemas morais que adoitan presentarse nos campos da medicina e da biotecnoloxía.
6. Tomar conciencia da falta de neutralidade de certas investigacións científicas actuais, cuxos obxectivos non respectan un código ético fundamentado na DUDH, en prol dun falso progreso e prexudicando as persoas ou o ambiente.
7. Identificar pautas e investigacións científicas que non respectan o código ético fundamentado na DUDH.
8. Coñecer que é a tecnociencia e avaliar o seu impacto negativo no ambiente.
 9. Entender os problemas que a dependencia da tecnoloxía lle provoca ao ser humano.

4º ESO

1. Adquirir os instrumentos de racionalidade e obxectividade necesarios para poder formular xuízos valorativos con rigor, coherencia e fundamentación racional, e realizar eleccións dignas de guiar a súa conduta, a súa vida persoal e as súas relacións sociais.
2. Lograr o desenvolvemento da personalidade no respecto aos principios democráticos de convivencia e aos dereitos e liberdades fundamentais, segundo o

establecido na Declaración Universal dos Dereitos Humanos e nos acordos internacionais ratificados por España.

3. Contribuír á construción dunha sociedade libre, igualitaria, próspera e xusta, mediante a participación activa de cidadáns conscientes e respectuosos dos valores éticos nos que debe fundamentarse a convivencia e a participación democrática, recoñecendo os dereitos humanos como referencia universal para superar os conflitos, defender a igualdade, o pluralismo político e a xustiza social.
 4. Desenvolver as competencias relativas ao pensamento crítico e a resolución de problemas mediante a análise, formulación, argumentación e busca de solucións aos problemas éticos.
 5. Reflexionar sobre o fundamento ético da sociedade e tomar conciencia da importancia dos seus valores culturais para incrementar a competencia social e cívica, a de conciencia e expresión cultural, así como o traballo colaborador.
 6. Entender as relacións interpersoais a partir do respecto e a igualdade.
 7. Comprender a natureza social do ser humano, así como a necesidade de desenvolver a capacidade de relación coa comunidade.
 8. Considerar a relación entre a xustiza e a política no mundo actual, o papel da democracia, a súa vinculación co estado de dereito e a división de poderes, facendo posibles unha sociedade que garanta o exercicio dos dereitos humanos para toda a cidadanía.
 9. Establecer a relación entre o dereito e a ética.
- 10. Reflexionar acerca da función da ética no relativo á ciencia e a tecnoloxía, a elaboración de códigos deontolóxicos profesionais e empresariais, para asegurar que os avances nestes campos e a súa aplicación non violen o respecto á dignidade e os dereitos humanos, nin á protección e conservación do ambiente.d) Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliable de:**

3º ESO

1º Temporalización.

1ª AVALIACIÓN: Bloque 4.

2ª AVALIACIÓN: Bloque 5.

3ª AVALIACIÓN: Bloque 6.

2º Grao mínimo de consecución para superar a materia.

Valores éticos. 3º ESO		
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
Bloque 4. A xustiza e a política		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. A democracia como forma de goberno na que se plasman os principios éticos da DUDH. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Xustificar racionalmente a necesidade dos valores e principios éticos contidos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.1.1. Fundamenta racionalmente e eticamente a elección da democracia como un sistema que está por riba doutras formas de goberno, polo feito de incorporar nos seus principios os valores éticos sinalados na DUDH.

Valores éticos. 3º ESO		
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. O Estado de dereito. ▪ B4.3. Léxico da unidade: democracia, soberanía, cidadán/cidadá, autonomía persoal, igualdade, xustiza, representatividade, etc. ▪ B4.4. División de poderes. A proposta de Montesquieu e a súa función de control do Estado por parte da cidadanía. 	<p>na DUDH, como fundamento universal das democracias durante os séculos XX e XXI, destacando as súas características e a súa relación cos conceptos de "Estado de dereito" e "división de poderes".</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.1.2. Define o concepto de "Estado de dereito" e establece a súa relación coa defensa dos valores éticos e cívicos na sociedade democrática.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.1.3. Describe o significado dos seguintes conceptos e establece a relación entre eles: democracia, cidadán/cidadá, soberanía, autonomía persoal, igualdade, xustiza, representatividade, etc.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.1.4. Explica a división de poderes proposta por Montesquieu e a función que desempeñan o poder lexislativo, o executivo e o xudicial no Estado democrático, como instrumento para evitar o monopolio do poder político e como medio que permite aos cidadáns e ás cidadás o control do Estado.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.5. Deber moral da participación cidadá no exercicio da democracia. ▪ B4.6. Riscos de democracias que violen os dereitos humanos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. Recoñecer a necesidade da participación activa dos cidadáns e das cidadás na vida política do Estado coa finalidade de evitar os riscos dunha democracia que viole os dereitos humanos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.2.1. Asume e explica o deber moral e civil que teñen os cidadáns e as cidadás de participar activamente no exercicio da democracia, coa finalidade de que se respecten os valores éticos e cívicos no seo do Estado.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.2.2. Define a magnitude dalgúns dos riscos que existen nos gobernos democráticos cando non se respectan os valores éticos da DUDH (dexeneración en demagogia, ditadura das maiorías, escasa participación cidadá, etc.) e formula posibles medidas para evitalos.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.7. A Constitución española: valores éticos nos que se fundamenta e conceptos preliminares que establece. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.3. Coñecer e valorar os fundamentos da Constitución española de 1978, identificando os valores éticos dos que parte e os conceptos preliminares que establece. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.3.1. Identifica e aprecia os valores éticos máis salientables nos que se fundamenta a Constitución española, e sinala a orixe da súa lexitimidade e a súa finalidade, mediante a lectura comprensiva e comentada do seu preámbulo.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.3.2. Describe os conceptos preliminares delimitados na Constitución española e a súa dimensión ética (nación española, pluralidade ideolóxica ou papel e funcións atribuídas ás Forzas Armadas), a través da lectura comprensiva e comentada dos artigos 1 ao 9.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.8. Dereitos e liberdades públicas fundamentais na Constitución española. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.4. Amosar respecto pola Constitución española e identificar nela, mediante unha lectura explicativa e comentada, os dereitos e os deberes do individuo como persoa e cidadán ou cidadá, apreciando a súa adecuación á DUDH, coa finalidade de asumir de xeito consciente e responsable os principios de convivencia que ben rexer no Estado español. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.4.1. Sinala e comenta a importancia dos "dereitos e as liberdades públicas fundamentais da persoa" establecidos na Constitución: liberdade ideolóxica, relixiosa e de culto; carácter aconfesional do Estado; dereito á libre expresión de ideas e pensamentos; e dereito á reunión política e á libre asociación, e os seus límites.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.9. Adecuación da Constitución española aos principios éticos da DUDH. ▪ B4.10. Deberes cidadáns na Constitución española. ▪ B4.11. Responsabilidade 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.5. Sinalar e apreciar a adecuación da Constitución española aos principios éticos definidos pola DUDH, mediante a lectura comentada e reflexiva dos "dereitos e deberes 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.5.1. Coñece e aprecia na Constitución española a súa adecuación á DUDH, e sinala os valores éticos en que se fundamentan os dereitos e os deberes dos cidadáns e das cidadás, así como os principios reitores da política social e económica.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.5.2. Explica e asume os deberes cidadáns que establece a Constitución, e ordénaos segundo a súa importancia, xustificando a orde elixida.

Valores éticos. 3º ESO		
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
fiscal e principios reitores da política social e económica na Constitución española.	dos cidadáns" (artigos do 30 ao 38) e dos "principios reitores da política social e económica" (artigos do 39 ao 52).	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.5.3. Achega razóns para xustificar a importancia que ten, para o bo funcionamento da democracia, o feito de que os cidadáns as cidadás sexan conscientes non só dos seus dereitos, senón tamén das súas obrigas como un deber cívico, xurídico e ético. ▪ VEB4.5.4. Recoñece a responsabilidade fiscal dos cidadáns e da cidadás, e a súa relación cos orzamentos xerais do Estado como un deber ético que contribúe ao desenvolvemento do ben común.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.12. Estatuto de Autonomía de Galicia: título preliminar; título primeiro, capítulos I e II. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.6. Coñecer e valorar os elementos esenciais do Estatuto de autonomía de Galicia segundo aparece no seu título preliminar e no título primeiro, capítulos I e II. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.6.1. Sinala e comenta, a través do traballo colaborativo, os elementos esenciais do Estatuto de autonomía de Galicia recollidos no seu título preliminar. ▪ VEB4.6.2. Identifica e valora as características sinaladas no título I sobre o "poder galego". ▪ VEB4.6.3. Identifica e valora as funcións e as características do Parlamento sinaladas no capítulo I, e da Xunta e a súa Presidencia, segundo o capítulo II.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.13. Desenvolvemento histórico da Unión Europea (UE): obxectivos e valores éticos en que se fundamenta, de acordo coa DUDH. ▪ B4.14. Logros alcanzados pola UE en beneficio dos seus cidadáns e das súas cidadás. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.7. Coñecer os elementos esenciais da UE, analizando os beneficios recibidos e as responsabilidades adquiridas polos estados membros e a súa cidadanía, coa finalidade de recoñecer a súa utilidade e os logros alcanzados por esta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.7.1. Describe a integración económica e política da UE, o seu desenvolvemento histórico desde 1951, os seus obxectivos e os valores éticos nos que se fundamenta, de acordo coa DUDH. ▪ VEB4.7.2. Identifica e aprecia a importancia dos logros alcanzados pola UE e o beneficio que estes supuxeron para a vida dos cidadáns e das cidadás (anulación de fronteiras e restricións alfandegueiras, libre circulación de persoas e capitais, etc.), así como as obrigas adquiridas en diferentes ámbitos (económico, político, da seguridade e a paz, etc.).
Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Relación entre ética e dereito. ▪ B5.2. Relación entre legalidade e lexitimidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Sinalar a vinculación entre a ética, o dereito e a xustiza, a través do coñecemento das súas semellanzas, diferenzas e relacións, e analizar o significado dos termos de legalidade e lexitimidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB5.1.1. Busca e selecciona información en páxinas web, para identificar as diferenzas, semellanzas e vínculos existentes entre a Ética e o Dereito, e entre a legalidade e a lexitimidade, elaborando e presentando conclusións fundamentadas.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.3. Xustificación das normas xurídicas. ▪ B5.4. Convencionalismo dos sofistas ▪ B5.5. Iusnaturalismo. Iusnaturalismo de Locke. ▪ B5.6. Iuspositivismo de Kelsen. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.2. Explicar o problema da xustificación das normas xurídicas, a través da análise das teorías do dereito natural ou iusnaturalismo, o convencionalismo e o positivismo xurídico, identificando a súa aplicación no pensamento xurídico de determinados/as filósofos/as, coa finalidade de ir conformando unha 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB5.2.1. Elabora en grupo unha presentación con soporte dixital sobre a teoría iusnaturalista do dereito, o seu obxectivo e as súas características, identificando na teoría de Locke un exemplo desta no que se refire á orixe das leis xurídicas, a súa validez e as funcións que lle atribúe ao Estado. ▪ VEB5.2.2. Destaca e valora, no pensamento sofista, a distinción entre "physis" e "nomos", describindo a súa contribución ao convencionalismo xurídico, e elabora conclusións argumentadas arredor deste tema. ▪ VEB5.2.3. Analiza información sobre o positivismo xurídico de Kelsen, nomeadamente no relativo á validez das normas e dos criterios que utiliza, especialmente o de eficacia, e a relación que establece entre a ética e o dereito.

Valores éticos. 3º ESO		
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
	opinión argumentada sobre a fundamentación ética das leis.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB5.2.4. Recorre ao espírito emprendedor e á iniciativa persoal para elaborar unha presentación con medios informáticos, en colaboración co grupo, comparando as tres teorías do dereito e explicando as súas conclusións.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.7. Elaboración da DUDH e creación da ONU. Circunstancias históricas, obxectivos de ambos os acontecementos e papel da DUDH como código ético de conduta dos estados. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.3. Analizar o momento histórico e político que impulsou a elaboración da DUDH e a creación da ONU, coa finalidade de entendela como unha necesidade do seu tempo, cuxo valor continúa vixente como fundamento ético universal da lexitimidade do dereito e dos estados. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB5.3.1. Explica a función da DUDH como un código ético recoñecido polos países integrantes da ONU, coa finalidade de promover a xustiza, a igualdade e a paz en todo o mundo. ▪ VEB5.3.2. Contrasta información dos acontecementos históricos e políticos que orixinaron a DUDH, entre eles o uso das ideoloxías nacionalistas e racistas que defendían a superioridade duns homes sobre outros, chegando ao extremo do Holocausto xudeu, así como a discriminación e o exterminio de todas as persoas que non pertencesen a unha determinada etnia, a un modelo físico, a unha relixión, a unhas ideas políticas, etc. ▪ VEB5.3.3. Sinala os obxectivos da creación da ONU e a data en que se asinou a DUDH, e valora a importancia deste feito para a historia da humanidade.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.8. Estrutura da DUDH: os seus artigos e os tipos de dereito. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.4. Interpretar e apreciar o contido e a estrutura interna da DUDH, coa finalidade de coñecerla e propiciar o seu aprecio e respecto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB5.4.1. Constrúe un esquema sobre a estrutura da DUDH, que se compón dun preámbulo e 30 artigos que poden clasificarse da seguinte maneira: <ul style="list-style-type: none"> — Os artigos 1 e 2 refírense aos dereitos inherentes a todas as persoas: a liberdade, a igualdade, a fraternidade e a non-discriminación. — Os artigos do 3 ao 11 refírense aos dereitos individuais. — Os artigos do 12 ao 17 establecen os dereitos do individuo en relación coa comunidade. — Os artigos do 18 ao 21 sinalan os dereitos e as liberdades políticas. — Os artigos do 22 ao 27 céntranse nos dereitos económicos, sociais e culturais. — Finalmente, os artigos do 28 ao 30 refírense á interpretación de todos eles, ás condicións necesarias para o seu exercicio e aos seus límites. ▪ VEB5.4.2. Elabora unha campaña, en colaboración co grupo, coa finalidade de difundir a DUDH como fundamento do dereito e a democracia, no seu medio escolar, familiar e social.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.9. Xeracións de dereitos e feitos históricos que influíron no seu desenvolvemento. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.5. Comprender o desenvolvemento histórico dos dereitos humanos como unha conquista da humanidade 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB5.5.1. Describe os feitos máis influentes no desenvolvemento histórico dos dereitos humanos da primeira xeración (dereitos civís e políticos), da segunda xeración (económicos, sociais e culturais) e da terceira (dereitos dos pobos á solidariedade, ao desenvolvemento e á paz).
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.10. Problemas aos que se enfrenta o exercicio dos dereitos civís e políticos da DUDH. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.6. Avaliar, utilizando o xuízo crítico, a magnitude dos problemas aos que se enfrenta a aplicación da DUDH. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB5.6.1. Investiga mediante información obtida en distintas fontes, sobre os problemas e os retos da aplicación da DUDH, no que se refire ao exercicio de dereitos civís (destacando os problemas relativos á intolerancia, a exclusión social, a discriminación da muller, a violencia de xénero e a existencia de actitudes como a homofobia, o racismo, a xenofobia, o acoso laboral e escolar, etc.) e dos dereitos políticos (guerras, terrorismo, ditaduras, xenocidio, refuxiados/as políticos/as, etc.).
Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía		

Valores éticos. 3º ESO		
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.1. Necesidade de criterios éticos na investigación científica. Progreso científico-técnico e valores éticos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.1. Recoñecer que existen casos en que a investigación científica non é neutral, senón que está determinada por intereses políticos, económicos, etc., mediante a análise da idea de progreso e a súa interpretación equivocada, cando os obxectivos non respectan un código ético fundamentado na DUDH. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB6.1.1. Obtén e selecciona información, traballando en colaboración, dalgúns casos nos que a investigación científica e tecnolóxica non foi guiada nin é compatible cos valores éticos da DUDH, xerando impactos negativos nos ámbitos humano e ambiental, sinalando as causas.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB6.1.2. Diserta, colaborando en grupo, sobre a idea de progreso na ciencia e a súa relación cos valores éticos, o respecto á dignidade humana e o seu medio, e elabora e expón conclusións.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB6.1.3. Selecciona e contrasta información, colaborando en grupo, sobre algunhas das ameazas da aplicación indiscriminada da ciencia e a tecnoloxía para o contorno ambiental e para a vida (explotación descontrolada dos recursos naturais, destrución de hábitats, contaminación química e industrial, choiva ácida, cambio climático, desertificación, etc.).

3º. Procedementos e instrumentos de avaliación.

- Os traballos (individuais e/ou grupais) que, de ser o caso, se pidan ao longo de cada avaliación.
- Proba escrita (unha por avaliación)

4º ESO

1º Temporalización.

1ª AVALIACIÓN: Bloque 1.

2ª AVALIACIÓN: Bloque 2.

3ª AVALIACIÓN: Bloque 3 e 4.

2º Grao mínimo de consecución para superar a materia.

Valores éticos. 4º de ESO		
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
Bloque 1. A dignidade da persoa		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. A dignidade do ser humano como valor básico no que se asenta a DUDH. ▪ B1.2. Atributos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Interpretar e valorar a importancia da dignidade da persoa como o valor do que parte e no que se fundamenta a DUDH, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.1.1. Identifica a orixe dos dereitos inalienables e universais que establece a DUDH na dignidade do ser humano en tanto que persoa e os atributos inherentes á súa natureza.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.1.2. Identifica na DUDH os atributos esenciais do ser humano: razón, conciencia e liberdade.

Valores éticos. 4º de ESO		
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
<p>esenciais do ser humano na DUDH: razón, conciencia e liberdade.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Léxico do bloque: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria, presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc. 	<p>subliñando os atributos inherentes á natureza humana e os dereitos inalienables e universais que derivan dela, como o punto de partida sobre o que deben xirar os valores éticos nas relacións humanas a nivel persoal, social, estatal e universal.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB1.1.3. Relaciona adecuadamente os termos e as expresións seguintes, que se utilizan na DUDH: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria, presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc.
Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Dereitos e liberdades dos individuos establecidos na DUDH que o Estado debe respectar. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Explicar, baseándose na DUDH, os principios que deben rexer as relacións entre a cidadanía e o Estado, co fin de favorecer o seu cumprimento na sociedade en que viven. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB2.1.1. Comenta, segundo o establecido pola DUDH nos artigos do 12 ao 17, os dereitos do individuo que o Estado debe respectar e fomentar, nas relacións existentes entre ambos.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB2.1.2. Explica os límites do Estado que establece a DUDH nos artigos do 18 ao 21, ao determinar as liberdades dos cidadáns e das cidadás que este debe protexer e respectar. ▪ VEB2.1.3. Elabora unha presentación con soporte informático e audiovisual que ilustre os contidos máis sobresalientes tratados no tema, e expón as súas conclusións de xeito argumentado.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Fenómeno da socialización global. ▪ B2.3. Perigos da socialización global á marxe dos valores éticos universais. ▪ B2.4. Medios de comunicación de masas e socialización global. Conflito entre liberdade de expresión outros dereitos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Explicar en que consiste a socialización global e a súa relación cos medios de comunicación masiva, valorando os seus efectos na vida e no desenvolvemento moral das persoas e da sociedade, e reflexionar acerca do papel que deben ter a ética e o Estado en relación con este tema. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB2.2.1. Describe e avalía o proceso de socialización global, mediante o que se produce a interiorización de valores, normas, costumes, etc.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB2.2.2. Señala os perigos que encerra o fenómeno da socialización global se se desenvolve á marxe dos valores éticos universais, e debate acerca da necesidade de establecer límites éticos e xurídicos neste tema.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB2.2.3. Diserta acerca do impacto que teñen os medios de comunicación masiva na vida moral das persoas e da sociedade, expresando as súas opinións con rigor intelectual.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB2.2.4. Valora a necesidade dunha regulación ética e xurídica en relación co uso de medios de comunicación masiva, respectando o dereito á información e á liberdade de expresión que posúen os cidadáns e as cidadás.
Bloque 3. A reflexión ética		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Importancia e valor da reflexión ética como defensa dos DDHH. ▪ B3.2. Novos campos da ética aplicada: profesional, bioética, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Recoñecer que a necesidade dunha regulación ética é fundamental no mundo actual de grandes e rápidos cambios, debido á magnitude dos perigos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.1.1. Xustifica racionalmente e estima a importancia da reflexión ética no século XXI, como instrumento de protección dos dereitos humanos ante o perigo que poden representar entes posuidores de grandes intereses políticos e económicos e grupos violentos, que teñen ao seu alcance armamento de grande alcance científico e tecnolóxico, capaces de pór en grande risco os dereitos fundamentais da persoa.

Valores éticos. 4º de ESO		
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc.	aos que se enfrenta o ser humano, polo que resulta necesaria a súa actualización e a ampliación aos novos campos de acción da persoa, co fin de garantir o cumprimento dos dereitos humanos.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.1.2. Sinala algúns dos novos campos aos que se aplica a ética (profesional, bioética, ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc.).
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Proxecto de vida persoal: límites e oportunidades que ofrecen as circunstancias persoais, e valores éticos que serven como guía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Comprender e apreciar a importancia que teñen para o ser humano do século XXI as circunstancias que o rodean, salientando os límites que lle imponen e as oportunidades que lle ofrecen para a elaboración do seu proxecto de vida, conforme os valores éticos que libremente elixe e que dan sentido á súa existencia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.2.1. Describe e avalía as circunstancias que no momento actual o/a rodean, identificando as limitacións e as oportunidades que se lle formulan desde as perspectivas social, laboral, educativa, económica, familiar, afectiva, etc., co obxecto de deseñar, a partir delas, o seu proxecto de vida persoal, determinando libremente os valores éticos que deben guialo/a.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.4. Éticas formais e éticas materiais. ▪ B3.5. Ética kantiana: carácter formal. Autonomía da persoa como valor ético fundamental. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Distinguir os principais valores éticos nos que se fundamentan as éticas formais, establecendo a súa relación coa ética kantiana e sinalando a importancia que este filósofo lle atribúe á autonomía da persoa como valor ético fundamental. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.3.1. Define os elementos distintivos das éticas formais e compáraos cos relativos ás éticas materiais. ▪ VEB3.3.2. Explica as características da ética kantiana (formal, universal e racional), así como a importancia da súa achega á ética universal. ▪ VEB3.3.3. Aprecia, na ética kantiana, o seu fundamento na autonomía da persoa como valor ético esencial e a súa manifestación no imperativo categórico e as súas formulacións.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.6. Ética do discurso, de Apel e Habermas, como ética formal. Relación coa ética de Kant. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.4. Identificar a ética do discurso, de Habermas e de Apel como unha ética formal, que salienta o valor do diálogo e o consenso na comunidade, como procedemento para atopar normas éticas xustas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB3.4.1. Identifica a ética do discurso como unha ética formal e describe en que consiste o imperativo categórico que formula, sinalando as similitudes e as diferenzas que posúe co imperativo da ética de Kant. ▪ VEB3.4.2. Utiliza a súa iniciativa persoal e emprendedora para elaborar unha presentación con soporte informático acerca das éticas formais, expresando e elaborando conclusións fundamentadas.
Bloque 4. A xustiza e a política		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Democracia e xustiza. ▪ B4.2. Deberes cívicos como cumprimento de valores éticos e como defensa e difusión dos dereitos humanos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Concibir a democracia non só como unha forma de goberno, senón como un estilo de vida cidadá, consciente do seu deber como elemento activo da vida política, colaborando na defensa e na difusión dos dereitos humanos tanto 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.1.1. Comprende a importancia que ten para a democracia e a xustiza, que os cidadáns e as cidadás coñezan e cumpran os seus deberes (defensa dos valores éticos e cívicos, coidado e conservación de todos os bens e servizos públicos, participación na elección de representantes políticos/as, respecto e tolerancia á pluralidade de ideas e de crenzas, acatamento das leis e das sentenzas dos tribunais de xustiza, pagamento dos impostos establecidos, etc.).

Valores éticos. 4º de ESO		
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
	na súa vida persoal como na social.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.3. Perigos dunha globalización sen valores éticos. ▪ B4.4. Promoción dos DDHH por parte dos Estados: fomento e ensino dos valores éticos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. Reflexionar acerca do deber da cidadanía e dos Estados de promover o ensino e a difusión dos valores éticos como instrumentos indispensables para a defensa da dignidade e os dereitos humanos, ante o perigo que o fenómeno da globalización pode representar para a destrución do planeta e a deshumanización da persoa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VEB4.2.1. Diserta e elabora conclusións, en grupo, acerca das terribles consecuencias que pode ter para o ser humano o fenómeno da globalización, se non se establece unha regulación ética e política (egoísmo, desigualdade, interdependencia, internacionalización dos conflitos armados, imposición de modelos culturais determinados por intereses económicos que promoven o consumismo e a perda de liberdade humana, etc.). ▪ VEB4.2.2. Comenta o deber ético e político que teñen todos os estados, ante os riscos da globalización, de tomar medidas de protección dos dereitos humanos, nomeadamente a obriga de fomentar o ensino dos valores éticos e a súa vixencia, e a necesidade de respectalos en todo o mundo (deber de contribuír na construción dunha sociedade xusta e solidaria, fomentando a tolerancia, o respecto aos dereitos das demais persoas; honestidade, lealdade, pacifismo, prudencia, e mutua comprensión mediante o diálogo, a defensa e protección da natureza, etc.).

3º. Procedementos e instrumentos de avaliación.

- Os traballos (individuais e/ou grupais) que se pidan ao longo de cada avaliación.

e) Concrecións metodolóxicas que require a materia.

Os alumnos e as alumnas deberán desenvolver nesta etapa un pensamento e unha actitude críticos que se sustenten en valores morais e éticos recoñecidos. Por iso farase fincapé na necesidade de analizar, formular e dar solucións a problemas cun fondo ético.

Desde esta perspectiva, a liña metodolóxica que rexerá as accións docentes nesta área desenvolverase a través de métodos activos, indutivos e mixtos; é dicir, métodos eminentemente participativos onde se alterna o traballo individual co traballo en grupo.

A aplicación dos devanditos métodos leva implícita a utilización de estilos de ensino socializadores, cognitivos e creativos, para conseguir que os seus xuízos e eleccións dirixan a súa conduta e as súas relacións sociais cara ao benestar común.

Neste contexto metodolóxico, o alumnado convértese en protagonista da súa propia aprendizaxe, mentres que o docente vai cedendo terreo para que o alumnado logre maior autonomía nas súas aprendizaxes e cree estruturas cognitivas que lle permitan un pensamento e un proxecto de vida propios, asumindo de modo consciente, crítico e reflexivo o exercicio da liberdade e o control acerca da súa propia existencia.

Á súa vez, a transmisión do coñecemento das características que conforman a imaxe persoal farase a partir de aprendizaxes baseadas na experiencia, onde o alumnado percibe a información a través das súas propias experiencias e respectando sempre o desenvolvemento dos diversos estilos de aprendizaxe.

Este abano de accións docentes permitirá ao alumnado comprender e interiorizar os valores éticos de forma holística, comprensiva e significativa.

f) Materiais e recursos didácticos que se van utilizar.

Dado que se trata dunha materia dunha hora semanal non parece necesario o uso dun libro de texto polo importante desembolso económico que este supón nun momento de crise. No seu lugar proporcionaráselle ao alumnado os materiais a través de fotocopias ou de forma dixital ou ben será o propio alumnado o que os elaborará, sempre seguindo as indicacións da profesora, a partir dos fondos da biblioteca, xornais e internet.

g) Criterios sobre a avaliación, cualificación e promoción do alumnado.

3º ESO:

Para avaliar establécese a seguinte cualificación: exames (40% da nota), traballos, actividades e exercicio: 40% da nota, actitude (20%).

O redondeo farase segundo o establecido na parte referida aos Valores éticos no primeiro ciclo da ESO. A nota final será a que se obteña como resultado da nota media ponderada das tres avaliacións. Se a nota media dunha das avaliacións é inferior a 3 e non se recuperou na terceira avaliación, o alumno ten que facer o exame global de xuño independentemente de que a nota media fora 5 ou máis.

De non superar a materia en xuño haberá que presentarse a proba extraordinaria de setembro establecida de acordo cos contidos mínimos e se así se solicita poderá ter que presentarse traballos non realizados ao longo do curso.

4º ESO:

Para establecer a nota de cada avaliación terase en conta a participación, aproveitamento e interese de cada alumno/a no ritmo de clase, a súa actitude, a realización de traballos.

O procedemento que se seguirá para establecer a nota será o seguinte:

- Traballos individuais e/ou grupais: 80% da nota da avaliación.
- Actitude e aproveitamento da materia: 20% da nota da avaliación.

Para superar cada avaliación será preciso acadar unha *nota mínima de 5*.

De non ser así, o alumnado non poderá ser avaliado positivamente, tendo que recuperar a/s avaliación/s non superadas nunha proba escrita que se celebrará antes da avaliación ordinaria de xuño.

O alumnado que non aprobe a materia en xuño terá que presentarse en setembro á realización dunha proba escrita sobre os contidos mínimos establecidos.

h) Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente.

i) Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.

Non hai ninguén con esta materia pendente de 3º.

k) Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas que se poidan adoptar como consecuencia dos seus resultados.

Posto que se trata dunha materia dunha hora semanal non parece adecuado deseñar unha proba de avaliación inicial. No seu lugar tentaremos, por medio da

actividade na aula e coas actividades propostas, facernos unha idea do grao de madurez do alumnado e da súas competencias para poder adaptar o desenvolvemento dos contidos e os estándares de aprendizaxe. Esta é unha programación aberta e sempre poderán introducirse modificacións que faciliten o proceso de ensino-aprendizaxe.

l) Medidas de atención á diversidade.

Non temos constancia de alumnado con necesidades educativas especiais neste nivel.

m) Concreción dos elementos transversais.

Os temas transversais escollidos para este curso están incluídos nos contidos da materia.

n) Actividades complementarias e extraescolares programadas por cada departamento didáctico.

Polo momento non está programada ningunha actividade para este nivel pero procuraremos desenvolver actividades centradas na prevención do acoso escolar e ciberacoso, charla sobre voluntariado, participación nalgún programa de coidado medioambiental, charla sobre Seguridade Vial... Así mesmo, non se exclúe a posibilidade de organizar algunha outra actividade que nos pareza de interese na formación do noso alumnado.

ñ) Mecanismos de revisión, avaliación e modificación das programacións didácticas en relación cos resultados académicos en proceso de mellora.

Neste apartado pretendemos promover a reflexión docente e a autoavaliación da realización e do desenvolvemento de programacións didácticas.

Para iso, ao finalizar cada unidade didáctica terase en conta a adecuación da temporalización e da metodoloxía e recursos empregados, o desenvolvemento dos obxectivos didácticos e a claridade dos criterios de avaliación. A finalidade último de todo isto é establecer estratexias de mellora.

HISTORIA DA FILOSOFÍA – 2º BACHARELATO

a) **Introdución e contextualización.**

De acordo co establecido no Decreto 86/2015 do 25 de xuño a materia de Historia da Filosofía ademais de dar sentido e continuidade ás ideas que se presentaron nas materias de Filosofía de cuarto de ESO e de primeiro de BAC, debe permitir ao alumnado tomar conciencia do seu ser como ser pensante e autónomo, e reflexionar sobre as súas propias crenzas e as do mundo que hai arredor, de xeito crítico e razoado, e rexeitalas e/ou modificalas, ou asumilas como parte de si.

b) **Contribución ao desenvolvemento das competencias clave. Concreción que recolle a relación dos estándares de aprendizaxe avaliáveis da materia que forman parte dos perfís competenciais.**

Esta materia contribúe ao desenvolvemento das competencias clave do bacharelato pola súa propia natureza e polo xeito que está articulada, e permite o desenvolvemento persoal e social como cidadán ou cidadá, así como o desenvolvemento profesional no futuro, xa que, como materia terminal do bacharelato, adquire tamén a dimensión de propedéutica para un amplo abano de estudos e profesións posteriores. Historia da Filosofía permítellesaos alumnos e ás alumnas de bacharelato contribuír á consecución das seguintes competencias:

a) A competencia en comunicación lingüística, a través de disertacións, argumentacións, análises de textos relevantes, definicións de termos, diálogos, exposicións orais e escritas, ensaios filosóficos, etc.

b) As competencias sociais e cívicas preséntanse asociadas a numerosos estándares de aprendizaxe da materia que poñen o alumnado en relación co proceso de formación e transformación da sociedade humana desde as súas orixes, e permiten coñecer os seus problemas e as respostas que se deron ao longo da historia.

c) A competencia de aprender a aprender contribúe a que o alumnado sexa quen de aprender por si mesmo, ao consolidar esta faceta noutros ámbitos, así como de cara ao futuro. Xa que logo, pídesese reflexionar, aprender en equipo, comprender e explicar, etc.

d) A competencia dixital desenvólvese realizando traballos colectivos a través da TIC, utilizando ferramentas informáticas para realizar presentacións, procuras en internet, etc.

e) Foméntase tamén a consecución, entre outras, da competencia de conciencia e expresións culturais, xa que se recorre constantemente ao diálogo entre épocas e autores/as anteriores, facendo unha revisión das súas achegas ao ámbito das expresións culturais a nivel histórico.

c) **Concreción dos obxectivos.**

Deixaremos os obxectivos tal e como están establecidos no Decreto 86/2015.

d) Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliable de:

1º. Temporalización

1ª AVALIACIÓN: Bloques 2 e 3.

- Tema 1. A orixe do cosmos na corrente presocrática.
- Tema 2. Dialéctica socrática e relativismo dos sofistas.
- Tema 3. Realidade e coñecemento en Platón.
- Tema 4. Platón: antropoloxía e política.
- Tema 5. Física e metafísica en Aristóteles.
- Tema 6. Ética e política en Aristóteles.
- Tema 7. O problema razón/fe na filosofía medieval.

2ª AVALIACIÓN: Bloque 4.

- Tema 8. Descartes: o problema do método e a evidencia do cogito.
- Tema 9. O liberalismo político de Locke.
- Tema 10. Hume: crítica das ideas de sustancia e causalidade.
- Tema 11. Razón e progreso na Ilustración.
- Tema 12. Os límites do coñecemento en Kant.
- Tema 13. A lei moral en Kant.

3ª AVALIACIÓN: Bloque 5

- Tema 14. Alienación e ideoloxía en Marx.
- Tema 15. Nietzsche: crítica da cultura occidental.
- Tema 16. Ortega y Gasset: a razón vital.

2º. Grao mínimo de consecución para superar a materia.

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato		
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
Bloque 1. Contidos transversais		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Comentario de texto. ▪ B1.2. Diálogo filosófico e argumentación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Realizar a análise de fragmentos dos textos máis salientables da historia da filosofía, e ser capaz de transferir os coñecementos a outros/as autores/as ou problemas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB1.1.1. Comprende o sentido global dos textos máis salientables dos/das autores/as estudados/as, recoñecendo a orde lóxica da argumentación e as formulacións que se defenden, e é quen de transferir os coñecementos a outros/as autores/as ou problemas.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB1.1.2. Analiza as ideas do texto, identificando a conclusión e os conceptos e as ideas relevantes, e recoñece a súa estrutura e a orde lóxica das súas ideas.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB1.1.3. Argumenta a explicación das ideas presentes no texto, en relación coa filosofía do/da autor/a e os contidos estudados.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Diálogo filosófico e argumentación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Argumentar con claridade e capacidade crítica, oralmente e por escrito, as súas propias opinións sobre os problemas fundamentais da filosofía, dialogando de xeito razoado con outras posicións diferentes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB1.2.1. Argumenta as súas propias opinións con claridade e coherencia, tanto oralmente como por escrito.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB1.2.2. Utiliza o diálogo racional na defensa das súas opinións, e valora a diversidade de ideas e, á vez, apoiándose nos aspectos comúns.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Ferramentas de aprendizaxe e investigación da filosofía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Aplicar adecuadamente as ferramentas e os procedementos do traballo intelectual á aprendizaxe da filosofía, realizando traballos de organización e investigación dos contidos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB1.3.1. Sintetiza correctamente a filosofía de cada autor/a, mediante resumos dos seus contidos fundamentais, e clasifícaos nos núcleos temáticos que atravesan a historia da filosofía: realidade, coñecemento, ser humano, ética e política.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB1.3.2. Elabora listaxes de vocabulario de conceptos, comprende o seu significado, organizaos en esquemas ou mapas conceptuais, táboas cronolóxicas e outros procedementos útiles para a comprensión da filosofía do autor, e aplícaos con rigor.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB1.3.3. Selecciona información de distintas fontes, bibliográficas e de internet, e recoñece as fontes fiables.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB1.3.4. Realiza redaccións ou disertacións, traballos de investigación e proxectos que impliquen un esforzo creativo e unha valoración persoal dos problemas filosóficos formulados na historia da filosofía.

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato		
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.4. Aplicación das competencias de tecnoloxías da información e da comunicación á historia da filosofía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.4. Utilizar as tecnoloxías da información e da comunicación na realización e na exposición dos traballos de investigación filosófica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB1.4.1. Utiliza as ferramentas informáticas e da web 2.0. (wikis, blogs, redes sociais, procesador de textos, presentación de diapositivas ou recursos multimedia, etc.) para o desenvolvemento dos traballos.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB1.4.2. Realiza procuras avanzadas en internet sobre os contidos da investigación, e decide os conceptos adecuados.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB1.4.3. Colabora en traballos colectivos de investigación sobre os contidos estudados utilizando as tecnoloxías da información e da comunicación.
Bloque 2. A filosofía na Grecia antiga		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Orixe da filosofía grega. Os presocráticos: resposta á orixe do cosmos. ▪ B2.2. Dialéctica socrática. ▪ B2.3. Convencionalismo democrático e relativismo dos sofistas ▪ B2.4. Platón: ontoloxía e coñecemento; concepción dualista do ser humano; dimensión antropolóxica e política da virtude; o autor e o seu contexto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Coñecer a orixe da filosofía en Grecia e comprender o primeiro gran sistema filosófico, o de Platón, analizando a relación entre realidade e coñecemento, a concepción dualista do ser humano e a dimensión antropolóxica e política da virtude, en relación coa filosofía presocrática e o xiro antropolóxico de Sócrates e os Sofistas, valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Grecia antiga, e apreciando criticamente o seu discurso. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB2.1.1. Utiliza conceptos de Platón como idea, mundo sensible, mundo intelixible, ben, razón, doxa, episteme, universal, absoluto, dualismo, reminiscencia, transmigración, mimese, methexe, virtude e xustiza, entre outros, e aplicaos con rigor.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB2.1.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Platón, analizando a relación entre realidade e coñecemento, a concepción dualista do ser humano e a dimensión antropolóxica e política da virtude.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB2.1.3. Distingue as respostas da corrente presocrática en relación á orixe do Cosmos, os conceptos fundamentais da dialéctica de Sócrates e o convencionalismo democrático e o relativismo moral dos sofistas, identificando os problemas da filosofía antiga, e relacionando esas respostas coas solucións achegadas por Platón.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB2.1.4. Respecta o esforzo da filosofía de Platón por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Grecia antiga, valorando positivamente o diálogo como método filosófico, o nacemento das utopías sociais, o sentido do gobernante-filósofo ou a súa defensa da inclusión das mulleres na educación. 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.5. A física de Demócrito. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Entender o sistema teleolóxico de 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB2.2.1. Utiliza con rigor conceptos

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato		
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.6. Problemas da filosofía antiga e solución de Aristóteles. ▪ B2.7. Aristóteles: metafísica, física, coñecemento, ética eudemonista e política. Comparación coa filosofía platónica. O autor e o seu contexto. 	<p>Aristóteles, en relación co pensamento de Platón e a física de Demócrito, e valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e cos cambios socioculturais da Grecia antiga.</p>	<p>do marco do pensamento de Aristóteles, como substancia, ciencia, metafísica, materia, forma, potencia, acto, causa, efecto, teleoloxía, lugar natural, indución, dedución, abstracción, alma, monismo, felicidade e virtude, entre outros.</p>
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB2.2.2. Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais de Aristóteles, examinando a súa concepción da metafísica e da física, o coñecemento, a ética eudemonista e a política, en comparación coas teorías de Platón.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB2.2.3. Describe as respostas da física de Demócrito, identificando os problemas da filosofía antiga, e relaciona esas respostas coas solucións achagadas por Aristóteles.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB2.2.4. Estima e razoa o esforzo da filosofía de Aristóteles por contribuir ao desenvolvemento do pensamento occidental, valorando positivamente a formulación científica das cuestións.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.8. Doutrinas éticas helenísticas: Epicureísmo, Estoicismo e Escepticismo. ▪ B2.9. Científicos helenísticos. ▪ B2.10. A Biblioteca de Alexandría. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.3. Coñecer as escolas éticas xurdidas no helenismo, como o Epicureísmo, o Estoicismo e o Escepticismo, valorar o seu papel no contexto socio-histórico e cultural da época, e recoñecer a repercusión dos grandes científicos helenísticos, apreciando a gran importancia para occidente da Biblioteca de Alexandría. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB2.3.1. Describe as respostas das doutrinas éticas helenísticas, e identifica algúns dos grandes logros da ciencia alexandrina.
Bloque 3. A filosofía medieval		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Cristianismo e filosofía. Agostiño de Hipona: teoría da iluminación, filosofía da historia, o problema da certeza e a defensa da liberdade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Explicar a orixe do pensamento cristián e o seu encontro coa filosofía a través das ideas fundamentais de Agostiño de Hipona, apreciando a súa defensa da liberdade, da verdade e do coñecemento interior ou a historia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB3.1.1. Explica o encontro da filosofía e a relixión cristiá nas súas orixes, a través das teses centrais do pensamento de Agostiño de Hipona.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Escolástica medieval. Tomé de Aquino: relacións de razón e fe. Vías para a demostración da existencia de Deus. Lei moral. Relación coa filosofía antiga e coa agostiniana, a xudía e o nominalismo. O autor e o seu contexto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Coñecer a síntese de Tomé de Aquino, en relación co agostinismo, a filosofía árabe e xudía, e o nominalismo, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e nos cambios socioculturais da Idade Media. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB3.2.1. Define conceptos de Tomé de Aquino, como razón, fe, verdade, deus, esencia, existencia, creación, inmortalidade, lei natural, lei positiva e precepto, entre outros, e aplícaos con rigor.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB3.2.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Tomé de Aquino,

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato		
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
		<p>distinguindo a relación entre fe e razón, as vías de demostración da existencia de Deus, e a lei moral, en comparación coas teorías da filosofía Antiga.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB3.2.3. Discrimina as respostas do agostinismo, a filosofía árabe e xudía, e o nominalismo, identificando os problemas da filosofía medieval, en relación coas solucións achegadas por Tomé de Aquino. ▪ HFB3.2.4. Valora o esforzo da filosofía de Tomé de Aquino por contribuir ao desenvolvemento das ideas e os cambios sociais da Idade Media, xulgando positivamente a universalidade da lei moral.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.4. Crise da Escolástica no século XIV: nominalismo de Guillermo de Ockham. Relacións entre razón e fe. Novo pulo para a ciencia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Coñecer algunha das teorías centrais do pensamento de Guillermo de Ockham, cuxa reflexión crítica supuxo a separación entre razón e fe, a independencia da filosofía e o novo pulo para a ciencia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB3.3.1. Coñece as teses centrais do nominalismo de Guillermo de Ockham e a súa importancia para a entrada na modernidade.
Bloque 4. A filosofía na Modernidade e na Ilustración		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. A filosofía no Renacemento. Humanismo: novo concepto sobre a natureza humana. ▪ B4.2. F. Bacon. Os prexuízos na investigación do coñecemento. ▪ B4.3. Implicacións da revolución científica. ▪ B4.4. Realismo político de Maquiavelo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Comprender a importancia do xiro do pensamento occidental que se deu no Renacemento e que anticipa a modernidade, valorando o novo humanismo que enxalza a "dignitas hominis", a investigación dos prexuízos do coñecemento de F. Bacon e as implicacións da Revolución Científica, e coñecer as teses fundamentais do realismo político de N. Maquiavelo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB4.1.1. Comprende a importancia intelectual do xiro do pensamento científico que se deu no Renacemento, e describe as respostas da filosofía humanista sobre a natureza humana. ▪ HFB4.1.2. Explica as ideas ético-políticas fundamentais de N. Maquiavelo e compáraas cos sistemas ético-políticos anteriores.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.5. Descartes: O método, o "cogito" (coñecemento e realidade) e o dualismo antropolóxico. ▪ B4.6. Comparación do autor coa filosofía antiga e medieval, e relación coa Moderna. O autor e o seu contexto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. Entender o racionalismo de Descartes, distinguíndoo e relacionándoo coa filosofía humanista e o monismo panteísta de Spinoza, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e nos cambios socioculturais da Idade Moderna. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB4.2.1. Identifica conceptos de Descartes como razón, certeza, método, dúbida, hipótese, "cogito", idea, substancia e subxectivismo, entre outros, e aplícaos con rigor. ▪ HFB4.2.2. Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Descartes, analizando o método e a relación entre coñecemento e realidade a partir do "cogito" e o dualismo no ser humano, en comparación coas teorías da filosofía antiga e da medieval. ▪ HFB4.2.3. Identifica os problemas da filosofía moderna e relaciónaos coas solucións aportadas por Descartes.

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato		
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
		<ul style="list-style-type: none"> HFB4.2.4. Estima e razoa o esforzo da filosofía de Descartes por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios socioculturais da Idade Moderna, e valora a universalidade da razón cartesiana.
<ul style="list-style-type: none"> B4.7. Hume: o coñecemento, crítica á causalidade e á substancia. Emotivismo moral. Comparación coa filosofía anterior. O autor e o seu contexto B4.8. Locke: liberalismo político. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.3. Coñecer o empirismo de Hume en relación co liberalismo político de Locke, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Moderna. 	<ul style="list-style-type: none"> HFB4.3.1. Utiliza conceptos de Hume como escepticismo, crítica, experiencia, percepción, inmanencia, asociación, impresións, ideas, hábito, contradición, causa, crenza, sentimento, mérito, utilidade, felicidade, contrato social, liberdade e deber, entre outros, e úsaos con rigor. HFB4.3.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais de Hume, distinguindo os principios e os elementos do coñecemento respecto á verdade, a crítica á causalidade e á substancia, e o emotivismo moral, en comparación coas teorías da filosofía antiga e da medieval, e co racionalismo moderno. HFB4.3.3. Coñece e explica as ideas centrais do liberalismo político de Locke, identificando os problemas da filosofía moderna, e relaciónaas coas solucións aportadas por Hume. HFB4.3.4. Valora o esforzo da filosofía de Hume por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios socioculturais da Idade Moderna, xulgando positivamente a procura da felicidade colectiva.
<ul style="list-style-type: none"> B4.9. A Ilustración francesa. Rousseau: a crítica social, a crítica á civilización, o estado de natureza, a defensa do contrato social e a vontade xeral. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.4. Coñecer os principais ideais dos ilustrados franceses, afondando no pensamento de J.J. Rousseau, e valorar a importancia do seu pensamento para o xurdimento da democracia mediante unha orde social acorde coa natureza humana. 	<ul style="list-style-type: none"> HFB4.4.1. Comprende os ideais que impulsaron os ilustrados franceses, e explica o sentido e transcendencia do pensamento de Rousseau, a súa crítica social, a crítica á civilización, o estado de natureza, a defensa do contrato social e a vontade xeral.
<ul style="list-style-type: none"> B4.10. Idealismo transcendental. Kant: as facultades e límites do coñecemento. B4.11. Lei Moral e paz perpetua. B4.12. Relación do proxecto ilustrado de Rousseau coa filosofía Moderna e Kant. B4.13. Comparación coas teorías da filosofía antiga, medieval e moderna. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.5. Comprender o idealismo crítico de Kant, en relación co racionalismo de Descartes, o empirismo de Hume e a filosofía ilustrada de Rousseau, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Moderna. 	<ul style="list-style-type: none"> HFB4.5.1. Aplica conceptos de Kant como sensibilidade, entendemento, razón, crítica, transcendental, ciencia, innato, xuízo, a priori, a posteriori, facultade, intuición, categoría, ilusión transcendental, idea, lei, fenómeno, nómeno, vontade, deber, imperativo categórico, autonomía, postulado, liberdade, dignidade, persoa, paz e pacto, entre outros, e utilízalos con rigor.

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato		
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB4.5.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Kant, analizando as facultades e os límites do coñecemento, a lei moral e a paz perpetua, comparándoas coas teorías da filosofía antiga, medieval e moderna. ▪ HFB4.5.3. Describe a teoría política de Rousseau, identificando os problemas da filosofía moderna e relacionándoa coas solucións achegadas por Kant. ▪ HFB4.5.4. Respecta e razoa o esforzo da filosofía de Kant por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios socioculturais da Idade Moderna, e valora a dignidade e a procura da paz entre as nacións
Bloque 5. A filosofía contemporánea		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Marx: o materialismo histórico, a crítica ao idealismo, á alienación e á ideoloxía, e a súa visión humanista do individuo. ▪ B5.2. Relación de Marx cos problemas da filosofía contemporánea. O autor e o seu contexto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Entender o materialismo histórico de Marx, en relación co idealismo de Hegel e con Feuerbach, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e nos cambios socioculturais da Idade Contemporánea. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB5.1.1. Identifica conceptos de Marx como dialéctica, materialismo histórico, praxe, alienación, infraestrutura, superestrutura, forzas produtivas, medios de produción, loita de clases, traballo, plusvalor e humanismo, entre outros, e utilízalos con rigor. ▪ HFB5.1.2. Coñece e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Marx, examinando o materialismo histórico e a crítica ao idealismo, á alienación e á ideoloxía, e expón a súa visión humanista do individuo. ▪ HFB5.1.3. Identifica os problemas da filosofía contemporánea en relación coas solucións achegadas por Marx. ▪ HFB5.1.4. Valora o esforzo da filosofía de Marx por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, xulgando positivamente a defensa da igualdade social.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.3. Nietzsche: crítica á metafísica, á moral e á ciencia; a verdade como metáfora. ▪ B5.4. O superhome, como resultado da inversión de valores e 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.2. Comprender o vitalismo de Nietzsche en relación co vitalismo de Schopenhauer, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB5.2.1. Define conceptos de Nietzsche como crítica, traxedia, intuición, metáfora, convención, perspectiva, xenealoxía, transvaloración, nihilismo, superhome, vontade de poder, e eterno retorno,

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato				
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe		
<p>a vontade de poder, e comparación coas teorías da filosofía antiga, medieval, moderna e contemporánea. O autor e o seu contexto.</p> <ul style="list-style-type: none"> B5.5. A vontade en Schopenhauer. 	<p>Idade Contemporánea.</p>	<p>entre outros, e aplicaos con rigor.</p> <ul style="list-style-type: none"> HFB5.2.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Nietzsche, considerando a crítica á metafísica, á moral e á ciencia, a verdade como metáfora, e a afirmación do superhome, como resultado da inversión de valores e a vontade de poder, en comparación coas teorías da filosofía antiga, medieval, moderna e contemporánea. HFB5.2.3. Distingue as respostas de Schopenhauer na súa afirmación da vontade e identifica os problemas da filosofía contemporánea, en relación coas solucións achegadas por Nietzsche. HFB5.2.4. Estima o esforzo da filosofía de Nietzsche por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, e valora a defensa da verdade e da liberdade. 		
		<ul style="list-style-type: none"> B5.6. Filosofía española. Ortega y Gasset: a súa relación con posturas filosóficas como o realismo, o racionalismo, o vitalismo ou o existencialismo, e outras posturas filosóficas. O autor e o seu contexto. 	<ul style="list-style-type: none"> B5.3. Entender o raciovitalismo de Ortega y Gasset en relación con figuras da filosofía española, como Unamuno, e do pensamento europeo, e valorar as influencias que recibe e a repercusión do seu pensamento no desenvolvemento das ideas e a rexeneración social, cultural e política de España. 	<ul style="list-style-type: none"> HFB5.3.1. Utiliza conceptos de Ortega y Gasset e aplicaos con rigor, como obxectivismo, ciencia, europeización, filosofía, mundo, circunstancia, perspectiva, razón vital, raciovitalismo, vida, categoría, liberdade, idea, crenza, historia, razón histórica, xeración, home-masa e home selecto, entre outros. HFB5.3.2. Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía e da análise social de Ortega y Gasset, en relación con posturas filosóficas como o realismo, o racionalismo, o vitalismo ou o existencialismo, entre outras. HFB5.3.3. Respecta o esforzo da filosofía de Ortega y Gasset por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais e culturais da Idade Contemporánea española, e valorao seu compromiso coa defensa da cultura e da democracia.
				<ul style="list-style-type: none"> B5.7. Filosofía crítica da escola de Frankfurt. A crítica a razón ilustrada e á idea de progreso. B5.8. Racionalidade dialóxica de

Historia da Filosofía. 2º de bacharelato		
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
<p>Habermas: os intereses do coñecemento e a acción comunicativa.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.9. Contribución de Habermas ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea. ▪ B5.10. Pensamento posmoderno: principais teses dos filósofos posmodernos, como Vattimo, Lyotard e Baudrillard, e reflexión sobre a súa vixencia actual. 	<p>valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Contemporánea. Coñecer as teses máis definitorias do pensamento posmoderno, identificando as teses fundamentais de Vattimo, Lyotard e Baudrillard, e valorar criticamente a súa repercusión no pensamento filosófico a partir de finais do século XX.</p>	<p>conceptos da filosofía posmoderna, como deconstrución, diferenza, cultura, texto, arte, e comunicación, entre outros, aplicándoos con rigor.</p>
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB5.4.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías da filosofía de Habermas, distinguindo os intereses do coñecemento e a acción comunicativa, e as teorías fundamentais da posmodernidade, analizando a deconstrución da modernidade desde a multiplicidade da sociedade da comunicación.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB5.4.3. Identifica as respostas da filosofía crítica da escola de Frankfurt e reflexiona sobre elas, identificando os problemas da filosofía contemporánea.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB5.4.4. Estima o esforzo da filosofía de Habermas e do pensamento posmoderno por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, e valora o seu esforzo na defensa do diálogo racional e o respecto á diferenza.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB5.4.5. Coñece as teses características do pensamento posmoderno, como a crítica á razón ilustrada, á idea de progreso, ao pensamento totalizador e á trivialización da existencia, o crepúsculo do deber, ou a perda do suxeito fronte á cultura de masas, entre outras.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ HFB5.4.6. Explica e argumenta sobre as principais teses dos filósofos posmodernos, como Vattimo, Lyotard e Baudrillard, e reflexiona sobre a súa vixencia.

3º. Procedementos e instrumentos de avaliación.

A avaliación farase a partir das probas escritas e tendo en conta o traballo de clase.

e) Concrecións metodolóxicas que require a materia.

Para a consecución das competencias clave por parte do alumnado, seguiremos as instrucións dadas no antedito decreto, e, así, levaremos a cabo unha metodoloxía na que se promoverá a aprendizaxe cooperativa e a resolución conxunta de casos ou problemas, que permitan xeneralizar estratexias e aplicalas en situacións similares e

reais, aprendendo dos demais. Utilizaremos procedementos de avaliación variados, como por exemplo, probas orais e escritas, traballos de clase..., posibilitando a participación do alumnado no seu proceso de avaliación.

Máis concretamente, estes criterios deben ter en conta os criterios de avaliación transversais a todo o temario de Historia da filosofía de 2º de Bacharelato, que son os seguintes:

1. Realizar a análise de fragmentos dos textos máis salientables da historia da filosofía, e ser capaz de transferir os coñecementos a outros/as autores/as ou problemas.

2. Argumentar con claridade e capacidade crítica, oralmente e por escrito, as súas propias opinións sobre os problemas fundamentais da filosofía, dialogando de xeito razoado con outras posicións diferentes.

3. Aplicar adecuadamente as ferramentas e os procedementos do traballo intelectual á aprendizaxe da filosofía, realizando traballos de organización e investigación dos contidos.

4. Utilizar as tecnoloxías da información e da comunicación na realización e na exposición dos traballos de investigación filosófica.

f) Materiais e recursos didácticos que se vaian utilizar.

O libro de texto escollido é Historia da Filosofía 2 da Editorial Santillana Obradoiro. ISBN 978-84-9972-617-5. Edición do 2016.

Outros recursos: empregaranse textos e material audiovisual que sirvan para ampliar os temas tratados.

g) Criterios sobre a avaliación, cualificación e promoción do alumnado.

A cualificación de cada avaliación establecerase da seguinte maneira:

a) Un 80% da nota corresponderá á calificación obtida no exame que se celebrara ao remate de cada unha das avaliacións, no que seguiremos o modelo e os criterios de avaliación que propón a CIUGA para a elaboración das ABAU.

b) O outro 20% da nota corresponderá á proba ou probas tipo test que se realizarán en cada avaliación.

Non presentarse a un exame ou proba suporá un cero na nota dese exame, agás que se presente xustificante médico ou similar, non sendo suficiente como xustificación unha nota asinada por familiares.

A avaliación será continua de xeito tal que, aprobar a segunda avaliación, implica aprobar a primeira no caso de tela suspendida e, o mesmo, coa terceira avaliación con respecto da segunda. Así mesmo, no caso de suspender a terceira avaliación, considerarase como non aprobada a materia aínda tendo superadas a primeira e a segunda avaliación.

Dado que a avaliación é continua nos exames preguntaranse contidos tratados con anterioridade durante o curso.

Copiar anulará o exame correspondéndolle a cualificación de 0 puntos.

Falar durante o exame restará ata o vinte por cento dos puntos da nota obtida.

Para pode ter unha cualificación positiva na avaliación ordinaria de maio o alumnado terá que ter aprobada a terceira avaliación posto que, ao ser avaliación continua e, como xa se mencionou anteriormente, nas probas que se fagan, sempre entrarán contidos das avaliacións anteriores.

De non ter aprobada a materia na avaliación ordinaria de maio, para superala na avaliación extraordinaria de xuño terá que obterse un mínimo de 5 na proba escrita que se desenvolverá de acordo co establecido como contidos mínimos.

NOTA: Na cualificación dos exames, actividades, traballos e probas escritas terase en conta a corrección ortográfica e gramatical. Poderase restar ata o 20% da nota das probas escritas por erros nestes aspectos.

h) Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente.

i) Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.

Por tratarse dunha materia de 2º de BAC non hai pendentes.

l) Organización dos procedementos que lle permitan ao alumnado acreditar os coñecementos necesarios na materia de Historia da filosofía.

De acordo cos criterios sinalados anteriormente (no apartado g), ao longo de cada trimestre realizaranse varias probas escritas que recollerán preguntas nas que o alumnado terá que demostrar que sabe e que sabe facer. Estas axustaranse aos criterios de avaliación, concretizados nos estándares de aprendizaxe que se establecen para cada bloque. As preguntas das probas levarán todas, ao seu carón, a puntuación. Esta, como xa se mencionou anteriormente, poderase ver mermada polas faltas de ortografía.

En canto aos instrumentos que permitirán ao alumnado acreditar os coñecementos necesarios, é dicir, os documentos e rexistros utilizados para avaliar, realizaremos unha observación diaria do traballo escrito e oral. Este aspecto, serviranos para detectar dificultades e problemas do alumnado, e, en consecuencia, poder abordalos. Por outro lado, as probas escritas e/ou traballos na aula recollerémolos no diario de clase do alumnado.

Dado que a avaliación é continua, entendemos como procedemento de avaliación extraordinario aquel que se aplique unha vez que a avaliación final ordinaria sexa negativa. Para eses casos, haberá unha proba formal escrita no mes de xuño que puntuará sobre 10 puntos e onde haberá que dar conta dos contidos mínimos esixibles para unha avaliación positiva. Tal proba seguirá o modelo que prescribe a CIUGA.

m) Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas que se poidan adoptar como consecuencia dos seus resultados.

Durante as primeiras semanas de clase, faranse actividades de comprensión e expresión seleccionadas para comprobar en que medida se posúen as competencias necesarias para o seguimento da programación. Unha vez corrixidas

as actividades, o docente adecuará o nivel de esixencia dos estándares de aprendizaxe ao nivel de competencias rexistradas no alumnado.

n) Medidas de atención á diversidade.

A atención á diversidade realízase neste nivel ofrecendo actividades diversas que sexan axeitadas para os distintos niveis de coñecemento do alumnado, así como para as súas capacidades, esforzo e interese.

Neste sentido planearanse actividades de reforzo e ampliación nos distintos temas abordados. Para iso proporcionaráselles material fotocopiabile complementario (textos, comentarios...) e empregarase tamén material audiovisual e Internet (consultando cuestións, buscando información...).

ñ) Concreción de temas transversais.

Nesta materia os contidos transversais aparecen reiteradamente no desenvolvemento dos propios contidos polo que non nos parece necesaria unha programación específica destes temas. Sen embargo, si que nos parece axeitada a aproximación a estes temas desde a actualidade polo que na medida do posible empregarase a información que de cotío aparece nos medios de comunicación sobre estes temas.

o) Actividades complementarias e extraescolares.

Polo momento non temos ningunha actividade para este nivel.

p) Mecanismos de revisión, avaliación e modificación da programación didáctica en relación cos resultados académicos en proceso de mellora.

Neste apartado pretendemos promover a reflexión docente e a autoavaliación da realización e do desenvolvemento de programación didácticas.

Para iso, ao finalizar cada unidade didáctica terase en conta a adecuación da temporalización e da metodoloxía e recursos empregados, o desenvolvemento dos obxectivos didácticos e a claridade dos criterios de avaliación. A finalidade último de todo isto é establecer estratexias de mellora.

PSICOLOXÍA – 2º BACHARELATO

a) **Introdución e contextualización.**

De acordo co establecido no Decreto 86/2015 do 25 de xuño a materia de Psicoloxía polo seu obxecto de estudo e a súa metodoloxía ten unha indubidable vertente práctica, na medida en que lle axudará ao alumnado a coñecerse mellor como individuo e a desenvolverse como persoa e, ao tempo, a afrontar os diversos problemas e retos que a convivencia suscita.

b) **Contribución ao desenvolvemento das competencias clave. Concreción que recolla a relación dos estándares de aprendizaxe avaliábeis da materia que forman parte dos perfís competenciais.**

O significativo carácter dual da psicoloxía (disciplina humanística e científica) pode axudar a desenvolver e adquirir as seguintes competencias clave: comunicación lingüística; competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía; competencia dixital; aprender a aprender; competencias sociais e cívicas; ecoconciencia e expresións culturais. Trátase, xa que logo, dunha materia que, dada a súa riqueza de contidos e amplitude de horizontes, pode converterse en paradigmática para a adquisición da maior parte das competencias clave.

c) **Concreción dos obxectivos.**

Este é o cuarto ano en que se vai impartir esta materia que adoita ter unha gran aceptación entre o alumnado. Tal e como fixemos nos cursos anteriores, manteremos os obxectivos tal e como están establecidos no Decreto 86/2015.

d) **Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliábel de:**

1º. **Temporalización.**

1ª AVALIACIÓN: Bloques 1, 2 e 3 (A percepción)

2ª AVALIACIÓN: Bloques 3 (atención e memoria) e 4.

3ª AVALIACIÓN: Bloques 5 e 6.

2º. **Grao mínimo de consecución para superar a materia.**

Psicoloxía. 2º de bacharelato		
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
Bloque 1. A psicoloxía como ciencia		

Psicología. 2º de bacharelato		
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. A psicología desde as súas orixes en Grecia ata o século XIX. ▪ B1.2. Constitución da psicología como saber autónomo: Wundt, Watson, James e Freud. ▪ B1.3. Diversidade de acepcións do termo psicología ao longo da súa evolución. ▪ B1.4. Obxecto propio da psicología. A psicología e outros saberes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Entender e apreciar a especificidade e a importancia do coñecemento psicolóxico, como ciencia que trata da conduta e os procesos mentais do individuo, valorando que se trata dun saber e unha actitude que estimula a crítica, a autonomía, a investigación e a innovación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PSB1.1.1. Explica e constrúe un marco de referencia global da psicología, desde as súas orixes en Grecia (nas filosofías de Platón e Aristóteles), ata o seu recoñecemento como saber independente da man de Wundt, Watson, James e Freud, definindo as acepcións do termo psicología ao longo da súa evolución, desde o etimolóxico, como "ciencia da alma", aos achegados polas correntes actuais: condutismo, cognitivismo, psicanálise, humanismo ou Gestalt.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ PSB1.1.2. Recoñece e valora as cuestións e os problemas que investiga a psicología desde os seus inicios, distinguindo a súa perspectiva das proporcionadas por outros saberes.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.5. Obxectivos que caracterizan a psicología. ▪ B1.6. Facetas teórica e práctica da psicología, e ámbitos de aplicación. ▪ B1.7. Metodoloxías da investigación psicolóxica: métodos e obxectivos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Identificar a dimensión teórica e práctica da psicología, os seus obxectivos, as súas características e as súas ramas e técnicas de investigación, relacionándoas, como ciencia multidisciplinar, con outras ciencias cuxo fin é a comprensión dos fenómenos humanos, como a filosofía, a bioloxía, a antropoloxía, a economía, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PSB1.2.1. Explica e estima a importancia dos obxectivos que caracterizan a psicología: describir, explicar, predicir e modificar.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ PSB1.2.2. Distingue e relaciona as facetas teórica e práctica da psicología, e identifica as ramas en que se desenvolven (clínica e da saúde, da arte, das actividades físico-deportivas, da educación, forense, da intervención social, ambiental, etc.), investigando e valorando a súa aplicación nos ámbitos de atención na comunidade, como na familia e na infancia, na terceira idade, en minusvalías, muller, xuventude, minorías sociais e inmigrantes, cooperación para o desenvolvemento, etc. ▪ PSB1.2.3. Describe e aprecia a utilidade das técnicas e das metodoloxías de investigación psicolóxica, explicando as características de cada unha, como son os métodos comprensivos (introspección, fenomenoloxía, hermenéutica, test, entrevista persoal, dinámica de grupos, etc.) e os seus obxectivos (observación, descrición, experimentación, explicación, estudos de casos, etc.).
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.8. Achegas máis importantes da psicología na comprensión dos fenómenos humanos. Problemas tratados e conclusións ofrecidas. ▪ B1.9. Teorías psicolóxicas: psicanálise, condutismo, teoría cognitiva, Gestalt, humanismo e psicobioloxía. ▪ B1.10. Textos de autores como W. Wundt, S. Freud, A. Maslow, W. James e B. F. Skinner, entre outros. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Recoñecer e expresar as achegas máis importantes da psicología, desde os seus inicios ata a actualidade, identificando os principais problemas formulados e as solucións achegadas polas correntes psicolóxicas contemporáneas, e realizando unha análise crítica de textos significativos e breves de contido psicolóxico, identificando as problemáticas formuladas e relacionándoas co estudado na unidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PSB1.3.1. Explica e recoñece a importancia das achegas que a psicolóxica realizou na comprensión dos fenómenos humanos, identificando os problemas específicos dos que se ocupa e as conclusións achegadas.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ PSB1.3.2. Utiliza a súa capacidade de aprender a aprender, realizando os seus propios mapas conceptuais, utilizando medios informáticos, acerca das seguintes teorías: psicanálise, condutismo, teoría cognitiva, Gestalt, humanismo e psicobioloxía.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ PSB1.3.3. Analiza e valora criticamente textos sobre os problemas, as funcións e as aplicacións da Psicología de autores como W. Wundt, S. Freud, A. Maslow, W. James e B. F. Skinner, entre outros.
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ PSB1.3.4. Utiliza a súa iniciativa para expor as súas conclusións argumentadamente, mediante presentacións gráficas, en medios audiovisuais.
Bloque 2. Fundamentos biolóxicos da conduta		

Psicoloxía. 2º de bacharelato		
Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Anatomía do encéfalo humano. Comparativa co doutros animais. ▪ B2.2. Filoxénese da evolución do cerebro humano e relación coa conduta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Explicar a evolución do cerebro humano desde un enfoque antropolóxico, distinguindo as súas características específicas das doutros animais, co fin de apreciar a importancia do desenvolvemento neurolóxico e as consecuencias que delas se derivan. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PSB2.1.1. Identifica, contrasta e valora a nivel anatómico diferentes tipos de encéfalos animais en comparación co humano, valéndose de medios documentais. ▪ PSB2.1.2. Investiga a través de internet a filoxénese humana e a evolución do cerebro, explicando e apreciando a relación directa que mantén co desenvolvemento da conduta humana.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.3. Morfoloxía da neurona. Sinapse, impulso nervioso e neurotransmisores. ▪ B2.4. Áreas do cerebro e as funcións que executan. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Analizar e apreciar a importancia da organización do sistema nervioso central, fundamentalmente do encéfalo humano, distinguindo as localizacións e as funcións que determinan a conduta dos individuos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PSB2.2.1. Realiza unha presentación, con medios informáticos, en colaboración grupal, sobre a morfoloxía neuronal e a sinapse, describindo o proceso de transmisión sináptica e os factores que a determinan, o impulso nervioso e os neurotransmisores. ▪ PSB2.2.2. Investiga e explica a organización das áreas cerebrais e as súas funcións, e localiza nun debuxo as devanditas áreas.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.5. Técnicas de investigación da actividade cerebral: anxiogramas, EEG, TAC, TEP, IRM, intervencións directas e estudo de casos. ▪ B2.6. Impulso que deron as técnicas de investigación do cerebro para o estudo do comportamento e a solución dalgunhas patoloxías. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.3. Entender e valorar as técnicas actuais de investigación do cerebro e o seu impacto no avance científico acerca da explicación da conduta e na superación dalgúns trastornos e dalgunhas doenzas mentais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PSB2.3.1. Describe e compara as técnicas científicas de investigación do cerebro: anxiogramas, EEG, TAC, TEP, IRM, intervencións directas e estudo de casos. ▪ PSB2.3.2. Analiza e aprecia o impulso que estas técnicas de investigación cerebral lle deron ao coñecemento do comportamento humano e á solución dalgunhas patoloxías.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.7. Bases xenéticas da diferenza entre a conduta feminina e a masculina. ▪ B2.8. Doenzas causadas por alteracións xenéticas. Anomalía na conduta. Síndromes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.4. Comprender e recoñecer algunhas das bases xenéticas que determinan a conduta humana, apreciando a relación de causa e efecto que pode existir entre ambas as dúas e destacando a orixe dalgunhas doenzas producidas por alteracións xenéticas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PSB2.4.1. Explica a influencia dos compoñentes xenéticos que interveñen na conduta, e investiga e valora se estes teñen efectos distintivos entre a conduta feminina e a masculina. ▪ PSB2.4.2. Relaciona e aprecia a importancia das alteracións xenéticas coas doenzas que producen modificacións e anomalías na conduta, utilizando o vocabulario técnico preciso: mutación, trisomía, monosomía, deleción, etc. ▪ PSB2.4.3. Localiza e selecciona información en internet acerca de distintos tipos de doenzas causadas por alteracións xenéticas, tales como a síndrome de Down, a síndrome de Turner, a síndrome do miaño de gato ou a síndrome de Klinefelter, entre outras.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.9. Sistema endócrino. Glándulas e hormonas, e influencia na conduta. Influencia na diferenza entre a conduta feminina e a masculina. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.5. Investigar e resumir a influencia do sistema endócrino sobre o cerebro e os comportamentos derivados diso, co fin de valorar a importancia da relación entre ambos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PSB2.5.1. Realiza, en colaboración grupal, un mapa conceptual do sistema endócrino, apreciando a súa influencia na conduta humana e os seus trastornos, por exemplo: hipófise e depresión, tiroide e ansiedade, paratiroide e astenia, suprarrenais e delirios, páncreas e depresión, sexuais e climaterio, etc. ▪ PSB2.5.2. Investiga as diferenzas endocrinolóxicas entre homes e mulleres, e os seus efectos na conduta, valorando o coñecemento destas diferenzas como un instrumento que permite un entendemento e unha comprensión mellores entre as persoas de diferente sexo.

Psicoloxía. 2º de bacharelato		
Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
Bloque 3. Os procesos cognitivos básicos: percepción, atención e memoria		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Percepción: elementos e fases do proceso. ▪ B3.2. Teorías sobre a percepción: asociacionismo, Gestalt, cognitivismo e neuropsicoloxía. ▪ B3.3. Leis da percepción da Gestalt. ▪ B3.4. Ilusións ópticas e trastornos perceptivos. ▪ B3.5. Algúns fenómenos perceptivos: constancia perceptiva, percepción subliminar e extrasensorial, membro fantasma e percepción por estimulación eléctrica do cerebro (por exemplo, o ollo de Dobelle), etc. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Comprender a percepción humana como un proceso construtivo eminentemente subxectivo e limitado, no cal ten a súa orixe o coñecemento sobre a realidade, valorando o ser humano como un procesador de información. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PSB3.1.1. Distingue e relaciona os elementos que interveñen no fenómeno da percepción (estímulo, sentido, sensación e limiares de percepción), recoñecéndoo dentro das fases do proceso perceptivo (excitación, transdución, transmisión e recepción). ▪ PSB3.1.2. Compara e valora as achegas das principais teorías acerca da percepción: asociacionismo, Gestalt, cognitivismo e neuropsicoloxía. ▪ PSB3.1.3. Elabora unha presentación con medios audiovisuais e en colaboración grupal, desenvolvendo a súa iniciativa persoal e as leis gestálticas da percepción, valorando a súa achega conceptual e identificando exemplos concretos de como actúan (por exemplo, a través de obras pictóricas ou fotografías). ▪ PSB3.1.4. Procura e selecciona información, utilizando páxinas web, acerca dalgúns tipos de ilusións ópticas, diferenciándoas dos trastornos perceptivos como as alucinacións e a agnosia. ▪ PSB3.1.5. Comenta e aprecia algúns fenómenos perceptivos, como a constancia perceptiva, a percepción subliminar e extrasensorial, o membro fantasma e a percepción por estimulación eléctrica do cerebro (por exemplo, o ollo de Dobelle) entre outros, e expón as súas conclusións a través de soportes de presentación informáticos.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.6. Factores individuais e sociais que inflúen na percepción. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Explicar e apreciar a relevancia das influencias individuais e sociais no fenómeno da percepción, valorando criticamente tanto os seus aspectos positivos como os negativos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PSB3.2.1. Discirne e elabora conclusións, en colaboración grupal, sobre a influencia dos factores individuais (motivación, actitudes e intereses) e sociais (cultura e hábitat) no fenómeno da percepción, utilizando, por exemplo, os experimentos sobre prexuízos realizados por Allport e Kramer.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.7. A memoria. Atención e concentración. ▪ B3.8. Tipos de atención. ▪ B3.9. Alteracións da atención. ▪ B3.10. Tipos de memoria. Relación entre eles e utilidade que teñen na aprendizaxe humana. ▪ B3.11. Esquecemento: causas. ▪ B3.12. A memoria e os efectos producidos nela por desuso, interferencia, falta de motivación, etc. ▪ B3.13. Distorsións e alteracións da memoria. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Coñecer e analizar a estrutura, os tipos e o funcionamento da memoria humana, investigando as achegas dalgúns teorías actuais, co fin de entender a orixe e os factores que inflúen no desenvolvemento desta capacidade no ser humano, e utilizar as súas achegas na súa propia aprendizaxe. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PSB3.3.1. Relaciona os conceptos de atención e concentración como puntos de partida da memoria, distinguindo os tipos de atención e os tipos de alteración que poden sufrir. ▪ PSB3.3.2. Utiliza a súa iniciativa persoal para deseñar e elaborar, con medios informáticos, un cadro comparativo sobre diferentes tipos de memoria (sensorial, MCP e MLP), analizando a correspondencia entre elas e valorando a utilidade que teñen na aprendizaxe humana. ▪ PSB3.3.3. Procura e selecciona información en páxinas web e libros especializados, acerca das principais causas do esquecemento, tales como as fisiolóxicas, as producidas por lesións, por represión, por falta de procesamento, por contexto inadecuado, etc., e elabora conclusións. ▪ PSB3.3.4. Analiza e valora a importancia dalgúns dos efectos producidos na memoria por desuso, interferencia, falta de motivación, etc., e expón as súas consecuencias de xeito argumentado.

Psicoloxía. 2º de bacharelato		
Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
		<ul style="list-style-type: none"> PSB3.3.5. Exemplifica, a través de medios audiovisuais, algunhas distorsións ou alteracións da memoria, como a amnesia, a hipermnésia, a paramnésia e os falsos records, desenvolvendo a súa capacidade emprendedora.
Bloque 4. Procesos cognitivos superiores: aprendizaxe, intelixencia e pensamento		
<ul style="list-style-type: none"> B4.1. Teorías da aprendizaxe: condicionamento clásico; aprendizaxe por ensaio-erro; condicionamento instrumental; teoría cognitiva; aprendizaxe social. B4.2. Técnicas de condicionamento na publicidade. B4.3. Factores que inflúen na aprendizaxe: coñecementos previos adquiridos, capacidades, personalidade, estilos cognitivos, motivación, actitudes e valores. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.1. Explicar as principais teorías sobre a aprendizaxe, identificando os factores que cada unha delas considera determinantes neste proceso, co obxecto de iniciarse na comprensión deste fenómeno e das súas aplicacións no campo social, e utilizar os seus coñecementos para mellorar a súa propia aprendizaxe. 	<ul style="list-style-type: none"> PSB4.1.1. Utiliza a súa iniciativa persoal para confeccionar, utilizando medios informáticos, un cadro comparativo das teorías da aprendizaxe: condicionamento clásico (Pavlov e Watson); aprendizaxe por ensaio-erro (Thorndike); condicionamento instrumental (Skinner); teoría cognitiva (Piaget); Gestalt (Köhler); aprendizaxe social ou vicaria (Bandura), etc. PSB4.1.2. Analiza e aprecia os resultados da aplicación das técnicas de condicionamento na publicidade, mediante a localización destas últimas en exemplos de casos concretos, utilizados nos medios de comunicación audiovisual. PSB4.1.3. Describe e valora a importancia dos factores que inflúen na aprendizaxe, como por exemplo os coñecementos previos adquiridos, as capacidades, a personalidade, os estilos cognitivos, a motivación, as actitudes e os valores.
<ul style="list-style-type: none"> B4.4. Teorías actuais sobre a intelixencia: teoría factorial de Spearman, multifactorial de Thurstone, e teorías de Cattell, Vernon, Sternberg, Gardner, etc. B4.5. Fases do desenvolvemento da intelixencia segundo J. Piaget. B4.6. O CI e os problemas da medición da intelixencia. B4.7. Procesos cognitivos superiores: pensamento, razoamento e creatividade. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.2. Comprender os procesos cognitivos superiores do ser humano, como a intelixencia e o pensamento, mediante o coñecemento dalgunhas teorías explicativas da súa natureza e o seu desenvolvemento, distinguindo os factores que inflúen nel e investigando a eficacia das técnicas de medición utilizadas e o concepto de CI, co fin de entender esta capacidade humana. 	<ul style="list-style-type: none"> PSB4.2.1. Elabora mapas conceptuais dalgunhas das actuais teorías sobre a intelixencia, valorando as achegas que no seu estudo tivo cada unha delas, como por exemplo a teoría factorial de Spearman, a multifactorial de Thurstone e as de Cattell, Vernon, Sternberg, Gardner, etc. PSB4.2.2. Utiliza a súa iniciativa persoal para elaborar un esquema explicativo sobre as fases do desenvolvemento da intelixencia segundo J. Piaget, valorando a importancia das influencias xenéticas e do medio neste proceso. PSB4.2.3. Investiga, en páxinas de internet, o que é o CI e a escala de Stanford-Binet, que clasifica estes valores desde a deficiencia profunda ata a superdotación, apreciando a obxectividade real dos seus resultados e examinando criticamente algunhas técnicas de medición da intelixencia. PSB4.2.4. Analiza o que é o pensamento, apreciando a validez tanto do razoamento como da creatividade na resolución de problemas e na toma de decisións.
<ul style="list-style-type: none"> B4.8. A intelixencia emocional e as súas competencias. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.3. Recoñecer e valorar a importancia da intelixencia emocional no desenvolvemento psíquico da persoa. 	<ul style="list-style-type: none"> PSB4.3.1. Valora a importancia das teorías de Gardner e Goleman, realizando un esquema das competencias da intelixencia emocional e a súa importancia no éxito persoal e profesional.
<ul style="list-style-type: none"> B4.9. Posibilidades, alcance, límites e perigos da intelixencia artificial. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.4. Reflexionar sobre as posibilidades da intelixencia artificial e xulgar criticamente os seus alcances e os seus límites, co fin de evitar a equivocada humanización das máquinas pensantes e 	<ul style="list-style-type: none"> PSB4.4.1. Avalía, en traballo grupal, as vertentes positivas e negativas das aplicacións da intelixencia artificial, así como os perigos que pode representar pola súa capacidade para o control do ser humano, invadindo a súa intimidade e a súa liberdade.

Psicoloxía. 2º de bacharelato		
Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
	a deshumanización das persoas.	
Bloque 5. A construción do ser humano. Motivación, personalidade e afectividade.		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Teorías sobre a motivación: homeostática; das necesidades; do incentivo; cognitivas; psicanalíticas; humanistas. ▪ B5.2. Causas da frustración. Clasificación dos conflitos de Lewin. ▪ B5.3. Alternativas á frustración: agresión, logro indirecto, evasión, depresión ou aceptación. ▪ B5.4. Motivación e consecución de logros no ámbito laboral e no educativo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Explicar e valorar a importancia da motivación, a súa clasificación e a súa relación con outros procesos cognitivos, desenvolvendo os supostos teóricos que a explican e analizando as deficiencias e os conflitos que no seu desenvolvemento conducen á frustración. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PSB5.1.1. Utiliza e selecciona información acerca das teorías da motivación (homeostática; das necesidades; do incentivo; cognitivas; psicanalíticas; humanistas), utilizando mapas conceptuais, e elabora conclusións. ▪ PSB5.1.2. Recorre á súa iniciativa para realizar unha presentación, con medios informáticos, acerca das causas da frustración, partindo da clasificación dos conflitos de Lewin e valorando as respostas alternativas a esta, como a agresión, o logro indirecto, a evasión, a depresión ou a súa aceptación (tolerancia á frustración). ▪ PSB5.1.3. Argumenta, en colaboración grupal, sobre a importancia da motivación no ámbito laboral e educativo, analizando a relación entre motivación e consecución de logros.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.5. Teorías da personalidade ▪ B5.6. Fases do desenvolvemento da personalidade ▪ B5.7. Métodos de avaliación da personalidade e as súas limitacións. ▪ B5.8. Relación entre a conciencia e os procesos inconscientes. ▪ B5.9. Drogas; alteracións de conciencia e de personalidade. ▪ B5.10. Identidade e autoestima. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.2. Comprender o que é a personalidade, analizando as influencias xenéticas, ambientais e culturais sobre as que se edifica, as teorías que a estudan e os factores motivacionais, afectivos e cognitivos necesarios para a súa axeitada evolución, en cada fase do seu desenvolvemento. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PSB5.2.1. Describe, establecendo semellanzas e diferenzas, as teorías da personalidade, como as provenientes da psicanálise, o humanismo, as tipoloxías, o cognitivismo e o condutismo, valorando as achegas que cada unha delas realizou no coñecemento da natureza humana. ▪ PSB5.2.2. Recorre á súa iniciativa persoal para realizar unha presentación, a través de medios audiovisuais, sobre as fases do desenvolvemento da personalidade, por exemplo segundo a teoría psicanalista, e elaborar conclusións sobre os cambios que se producen en cada unha delas. ▪ PSB5.2.3. Analiza, valorando criticamente, as limitacións dalgúns métodos e estratexias para a avaliación da personalidade, como son as probas proxectivas (test de Rorschach, TAT, test da frustración de Rosenzweig, etc.), as probas non proxectivas (16 FP, NEO-PI-R e MMPI) e as técnicas fisiolóxicas (tomografías, etc.). ▪ PSB5.2.4. Diserta sobre a complexa relación entre a función da conciencia e os procesos inconscientes, analizando algúns fenómenos inconscientes, como os soños ou a hipnose. ▪ PSB5.2.5. Investiga, en traballo grupal, sobre os estados alterados de conciencia provocados polas drogas, valorando criticamente a súa influencia nas alteracións da personalidade, e presenta as súas conclusións de maneira argumentada. ▪ PSB5. 2.6. Indaga sobre a relación entre identidade e autoestima, valorando criticamente a importancia do concepto de si mesmo/a e as repercusións que iso ten no desenvolvemento persoal e vital.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.11. Perspectivas, modelos de estudo e métodos usados para tratar 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.3. Entender e reflexionar sobre a complexidade que implica definir o que é un 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PSB5.3.1. Describe perspectivas e modelos de estudo da psicopatoloxía, e reflexiona sobre os métodos utilizados por cada unha delas.

Psicología. 2º de bacharelato		
Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
<p>as psicopatoloxías.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.12. Trastornos en relación ás necesidades biolóxicas e ás adicións. ▪ B5.13. Trastornos en relación ás emocións. ▪ B5.14. Trastornos en relación a elementos corporais. ▪ B5.15. Trastornos en relación á personalidade. ▪ B5.16. Trastornos en relación ao desenvolvemento evolutivo. 	<p>trastorno mental, describindo algúns dos factores xenéticos, ambientais e evolutivos implicados, co fin de comprender as perspectivas psicopatolóxicas e os seus métodos de estudo.</p>	<p>PSB5.3.2. Utiliza a súa iniciativa persoal para realizar un cadro esquemático, en colaboración grupal e utilizando medios informáticos, acerca das características relativas a algúns tipos de trastornos, por exemplo os asociados ás necesidades biolóxicas e ás adicións (sexuais, alimentarias, drogodependencias, etc.), ás emocións (ansiedade e depresión), a elementos corporais (psicosomáticos, somatomorfos e disociativos), á personalidade (esquizoide, paranoide, limítrofe, dependente, narcisista, antisocial, etc.), ao desenvolvemento evolutivo (autismo, atraso mental, déficit de atención e hiperactividade, da aprendizaxe, asociados á vellez), etc.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.17. Compoñentes hereditarios e aprendidos dos afectos. ▪ B5.18. Relación entre emoción e cognición. ▪ B5.19. Emocións primarias, secundarias e autoconscientes. ▪ B5.20. Teorías sobre a emoción, como experiencia, como comportamento ou como suceso fisiolóxico. A psicoafectividade e o equilibrio da persoa. ▪ B5.21. Trastornos e problemas emocionais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.4. Recoñecer e valorar os tipos de afectos, así como a orixe dalgúns trastornos emocionais, co obxecto de espertar o seu interese polo desenvolvemento persoal desta capacidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PSB5.4.1. Explica os tipos de afectos (sentimento, emoción e paixón), especificando os seus determinantes hereditarios e aprendidos, e analizando a relación entre emoción e cognición. ▪ PSB5.4.2. Describe as emocións primarias (medo, noxo, alegría, tristura, ira, sorpresa, etc.) e secundarias (ansiedade, hostilidade, humor, felicidade, amor, etc.), distinguíndoas das emocións autoconscientes (culpa, vergoña, orgullo, etc.). ▪ PSB5.4.3. Realiza un cadro comparativo sobre as teorías sobre a emoción, por exemplo como experiencia, como comportamento ou como suceso fisiolóxico, valorando a importancia da psicoafectividade no equilibrio da persoa. ▪ PSB5.4.4. Investiga, a través de internet, algúns trastornos emocionais (indiferenza emocional, dependencia afectiva, trastorno maniaco-depresivo, descontrol emotivo, etc.) e problemas emocionais (medo, fobias, ansiedade, estrés, depresión, etc.), exemplificando a través dalgún soporte audiovisual, e elabora as súas conclusións.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.22. Importancia da afectividade e da sexualidade na maduración da persoa. Psicología da sexualidade. ▪ B5.23. Comunicación emocional: linguaxe verbal e non verbal. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.5. Coñecer a importancia que na maduración da persoa teñen as relacións afectivas e sexuais, analizando criticamente os seus aspectos fundamentais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PSB5.5.1. Identifica e aprecia a importancia que, no desenvolvemento e na maduración da persoa, teñen a afectividade e a sexualidade, como dimensións esenciais do ser humano, e describe os aspectos fundamentais da psicología da sexualidade: fisioloxía da resposta sexual, conduta sexual, etc. ▪ PSB5.5.2. Diserta sobre a importancia da linguaxe verbal e non verbal como medios de comunicación emocional na nosa vida cotiá, e expón de xeito claro e argumentado as súas conclusións.
Bloque 6. Psicología social e das organizacións		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.1. Impacto das diferenzas culturais no comportamento individual: a súa influencia nos esquemas cognitivos, na personalidade e na vida afectiva. ▪ B6.2. Proceso de socialización. Influencia no 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.1. Comprender e apreciar a dimensión social do ser humano, e entender o proceso de socialización como a interiorización das normas e valores sociais, apreciando a súa influencia na personalidade e na conduta das persoas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PSB6.1.1. Analiza e valora as diferenzas culturais e o seu impacto no comportamento das persoas ao exercer a súa influencia nos esquemas cognitivos, a personalidade e a vida afectiva do ser humano. ▪ PSB6.1.2. Realiza unha presentación, colaborando en grupo e utilizando medios informáticos, sobre o proceso de socialización humana e a influencia dos grupos, os papeis e os status sociais no desenvolvemento da persoa.

Psicoloxía. 2º de bacharelato		
Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
<p>desenvolvemento persoal dos grupos, os papeis e os status sociais.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.3. Orixe social das actitudes persoais. Influencia en condutas violentas en distintos ámbitos. ▪ B6.4. Roles sociais de xénero e as súas consecuencias no pensamento e na conduta do home e da muller 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ PSB6.1.3. Investiga acerca da orixe social das actitudes persoais, valorando a súa utilidade para a predición da conduta humana e a súa influencia en condutas de violencia escolar, laboral, doméstica e de xénero, entre outras.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.5. Procesos psicolóxicos de masas: impulsividade, intolerancia, inconsciencia, falta de perseveranza, volubilidade e falta de capacidade crítica. ▪ B6.6. Estudo psicolóxico das masas de Gustav Le Bon. Contaxio de sentimentos e emocións, e perda temporal da personalidade individual e consciente da persoa. ▪ B6.7. Psicoloxía de Erikson e a súa explicación das condutas radicais e irracionais nalgúns grupos. ▪ B6.8. Medidas para previr a conversión das persoas en masa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6. 2. Coñecer e valorar os procesos psicolóxicos das masas, a súa natureza, as características e as pautas de comportamento, co fin de evitar as situacións de vulnerabilidade en que da persoa poida perder o control sobre os seus propios actos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PSB6.2.1. Procura e selecciona información en internet acerca das características da conduta do individuo inmerso na masa, tales como impulsividade, intolerancia, inconsciencia, falta de perseveranza, volubilidade e falta de capacidade crítica, entre outras. ▪ PSB6.2.2. Utiliza e selecciona información acerca do estudo psicolóxico das masas, realizado por Gustav Le Bon, e elabora conclusións acerca do poder da persuasión, o contaxio de sentimentos e emocións que se produce nas masas e os seus efectos na perda temporal da personalidade individual e consciente da persoa. ▪ PSB6.2.3. Indaga na psicoloxía de Erikson e destaca algunhas das causas psicolóxicas explicativas que sinala acerca dos actos terroristas ou do pensamento radical e irracional que se pon de manifesto en seguidores/as de equipos deportivos, artistas, grupos políticos, relixiosos, etc. ▪ PSB6.2.4. Elabora conclusións, en colaboración grupal, e formula pautas de conduta preventivas co fin de evitar que as persoas se convertan en parte da masa, perdendo o control da súa conduta, dos seus pensamentos e dos seus sentimentos.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.9. Aplicación da Psicoloxía no mundo laboral. Recursos humanos: selección de persoal, integración na empresa, e evolución persoal e profesional. ▪ B6.10. Aplicación da psicoloxía no mundo laboral. Factores psicolóxicos e desenvolvemento laboral: adaptación, innovación, traballo colaborador, xestión de coñecementos, creatividade, autoestima, proposición de retos, motivación, fomento da participación, autonomía e xeración de ambientes creativos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.3. Entender e describir a importancia da psicoloxía no campo laboral e o desenvolvemento das organizacións, reflexionando sobre a importancia do liderado como condición necesaria para a xestión das empresas, reflexionando sobre os erros psicolóxicos que se producen na súa xestión e procurando os recursos axeitados para afrontar os problemas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PSB6.3.1. Comenta e aprecia a importancia da aplicación da psicoloxía no mundo laboral, en temas tales como os aspectos psicolóxicos que inflúen na produtividade e no desenvolvemento empresarial, a importancia dos métodos e das técnicas psicolóxicas para a selección de persoal segundo os perfís laborais e a resolución de conflitos, etc. ▪ PSB6.3.2. Procura e selecciona información sobre recursos humanos: selección de persoal e desenvolvemento de programas profesionais favorecedores da integración do persoal traballador na empresa, e a súa evolución persoal e profesional. ▪ PSB6.3.3. Describe a importancia dos factores psicolóxicos que inflúen no desenvolvemento laboral, como a adaptación, a innovación, o traballo colaborador, a xestión de coñecementos, a creatividade e a autoestima, identificando factores fundamentais, como a proposición de retos, a motivación, o fomento da participación, a autonomía e a xeración de ambientes creativos, mediante exemplos de casos concretos e reflexionando criticamente sobre a súa aplicación en diversos ámbitos de traballo.

Psicología. 2º de bacharelato		
Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.11. Aplicación da psicología no mundo laboral. Riscos da saúde psicolóxica laboral. 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ PSB6.3.4. Investiga, en páxinas de internet, acerca dos principais riscos da saúde laboral, como son o estrés, a ansiedade, o mobbing e a síndrome de Burnout.

3º. Procedementos e instrumentos de avaliación.

A avaliación farase a partir das probas escritas e tendo en conta os traballos de clase (exposicións orais, cuestionarios...). Estes traballos serán de diversos tipos: individuais e en grupo, orais e escritos.

e) Concrecións metodolóxicas que require a materia.

Seguindo ás instrucións dadas no xa citado Decreto, esta materia debe desenvolverse preferentemente desde un punto de vista eminentemente disciplinar e transversal. Por esta razón empregárase unha metodoloxía que implique tarefas ou situacións-problema co obxectivo de que o alumnado poda resolvelas facendo uso de distintos tipos de coñecementos, destrezas, actitudes e valores.

f) Materiais e recursos didácticos que se vaian utilizar.

O libro de texto que empregaremos é o da editorial Mac Graw Hill.
Psicología. Mac Graw Hill Education. ISBN 978-84-486-0916-0

Como apoio na aula empregaremos tamén material audiovisual que sirvan para ampliar os temas tratados e textos e artigos extraídos dos xornais.

g) Criterios sobre a avaliación, cualificación e promoción do alumnado.

A nota de cada avaliación virá determinada do modo seguinte:

- Proba escrita celebrada ao remate da avaliación: 70 % da nota.
- Exposición oral sobre algún tema dos desenvolvidos na avaliación: 20 % da nota.
- Outros traballos e actividades de clase: 10% da nota.

A nota mínima da proba escrita para poder cualificar a avaliación como aprobada é de 4 (puntuado o exame sobre 10). Ademais o alumnado terá que acadar un 5 como resultado da suma dos tres apartados.

A valoración concreta que en cada proba terán as distintas preguntas comunicaráselles aos alumnos no momento de realizar a proba.

NOTA: Na cualificación dos exames, actividades, traballos e probas escritas terase en conta a corrección ortográfica e gramatical. Poderase restar ata 2 puntos por erros nestes aspectos.

No caso de que se suspenda unha ou máis avaliacións, en maio haberá un exame global no que se poderá recuperar a parte ou partes suspensas. Esta proba escrita referirase aos contidos desenvolvidos ao longo do curso.

Se non se supera a materia na avaliación ordinaria de maio, en xuño haberá unha proba extraordinaria que se axustará ao establecido como grao mínimo de consecución para superar a materia.

h) Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente.

i) Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.

Por ser unha materia de 2º de Bacharelato non pode haber alumnado con esta materia pendente.

j) Medidas de atención á diversidade.

A atención á diversidade realízase neste nivel ofrecendo actividades diversas que sexan axeitadas para os distintos niveis de coñecemento do alumnado, así como para as súas capacidades, esforzo e interese.

m) Concreción de temas transversais.

Nesta materia os contidos transversais aparecen reiteradamente no desenvolvemento dos propios contidos polo que non nos parece necesaria unha programación específica destes temas. Sen embargo, si que nos parece axeitada a aproximación a estes temas desde a actualidade polo que na medida do posible empregárase a información que de cotío aparece nos medios de comunicación de masas sobre estes temas.

n) Actividades complementarias e extraescolares.

Polo momento non están decididas pero a intención é continuar facendo algún Taller, como en cursos anteriores, no que se traballen as emocións a súa relación coa actividade artística (teatro, artes plásticas...)

m) Mecanismos de revisión, avaliación e modificación da programación didáctica en relación cos resultados académicos en proceso de mellora.

Neste apartado pretendemos promover a reflexión docente e a autoavaliación da realización e do desenvolvemento de programacións didácticas.

Para iso, ao finalizar cada unidade didáctica terase en conta a adecuación da temporalización e da metodoloxía e recursos empregados, o desenvolvemento dos obxectivos didácticos e a claridade dos criterios de avaliación. A finalidade último de todo isto é establecer estratexias de mellora.

HISTORIA DAS RELIXIÓNS – 2º BACHARELATO

Para finalizar facer referencia á materia que este departamento oferta como alternativa á Relixión católica de 2º de Bacharelato e que foi aprobada pola inspección.

De seguido presentamos a programación dos **contidos, criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe** tal como foron presentados para a súa aprobación.

BLOQUE 1

Contidos: O sentimento relixioso na especie humana.

- Do proceso de hominización ó de humanización (cultura).
- Definición do fenómeno relixioso e da relixión.
- A idea de alma.
- A noción de espíritos e deuses.
- As principais concepcións da relixión elemental: animismo, naturalismo e totemismo.

Criterios de avaliación

- Comprender o ser humano necesariamente inserto dentro dunha cultura.
- Recoñecer o sentimento relixioso como un trazo característico da especie humana.
- Definir a relixión coma esa necesidade de relacionarse(*religare*) do ser humano con algo Absoluto ante a conciencia da súa finitude.
- Identificar as primeiras manifestacións do fenómeno relixioso.

Estándares de aprendizaxe

- Valorar e disertar sobre a importancia da cultura para desenvolvernos como seres humanos.
- Identificar e describir situacións onde a relixiosidade delimite a nosa posición fronte a outras especies.
- Definir a relixión empregando varios medios ou soportes.
- Identificar o fenómeno relixioso a través de pequenos textos ou símbolos e plásmalo nunha produción audiovisual.

BLOQUE 2

Contidos: Principais relixións do mundo

- Xudaísmo.
- Cristianismo.
- Islam.
- Hinduísmo.
- Budismo.
- Tradicións chinesas.
- Tradicións xaponesa.

Criterios de avaliación

- Recoñecer a concepción da divindade que teñen estas relixións.
- Comprender as semellanzas e diferenzas nas concepcións da divindade.
- Entender como se responde á pregunta pola morte e o máis alá en cada unha delas.
- Identificar os textos sagrados e personaxes sagrados máis destacados destas relixións.
- Diferenciar os lugares sagrados propios de cada unha destas relixións e as súas maneiras particulares de considerar os momentos sagrados.

Estándares de aprendizaxe

- Recoñecer os símbolos e elementos sagrados propios de cada unha das relixións estudadas.
- Situar estas relixións nos seus propios marcos sociais e culturais e facer un mapa no que se sitúen xeograficamente nos lugares nos que teñen máis presenza.
- Buscar a presenza de formas de religiosidade oriental na cultura occidental actual (ioga, meditación, cen...) e recollela nunha pequena reportaxe periodística.
- Facer un traballo de investigación sobre algunha das figuras relevantes destas relixións (profeta, líder, santo...).

BLOQUE 3

Contidos: Manifestacións relixiosas na arte.

- Arquitectura, música, pintura, literatura, cine...

Criterios de avaliación

- Comprender o papel da arte como forma de canalizar as experiencias relixiosas.

Estándares de aprendizaxe

- Realizar un traballo onde se recolla a presenza do feito relixioso nun campo artístico concreto e as súas implicacións culturais, sociais, económicas...

BLOQUE 4

Contidos: Galicia e a súa religiosidade.

- Época prerromana.
- Cristianismo e identidade do pobo galego: Xelmírez, Prisciliano. -

Manifestacións relixiosas tradicionais: Camiño de Santiago, romarías.

- Presenza na actualidade de distintas relixións en Galicia

Criterios de avaliación

- Identificar manifestacións relixiosas anteriores á romanización

- Recoñecer o labor ou o mito de autoridades relixiosas como referentes na consolidación do pobo galego.
- Valorar a importancia do Camiño de Santiago e outras tradicións relixiosas como representativo da nosa cultura especialmente cara ó exterior.
- Coñecer e comprender a diversidade relixiosa na actualidade en Galicia.

Estándares de aprendizaxe

- Mostrar imaxes onde quede patente o legado relixioso galego anterior á romanización.
- Realiza enquisas onde se reflicta a coñecemento ou descoñecemento da poboación sobre Xelmírez e outras figuras relevantes da relixiosidade galega.
- Valora as vantaxes que achegou o Camiño de Santiago e a posibilidade de crear novas estruturas que favorezan a nosa espiritualidade pero tamén outros ámbitos sociais e económicos.
- Recoñecer e identificar diversas manifestacións relixiosas actuais (lugares de culto, símbolos...).

a) Procedementos e instrumentos de avaliación.

Este curso os dous grupos teñen moi pouco alumnado o que permite un traballo moi personalizado polo que a avaliación se fará tendo en conta o traballo de clase (búsqueda de información, exposicións, comentarios...).

b) Concrecións metodolóxicas que require a materia.

Trátase dunha materia optativa dunha hora semanal nun curso no que o alumnado ten un programa moi esixente noutras materias polo que consideramos que esta debe organizarse de xeito que os motive e non lles presenten moitas dificultades.

O obxectivo fundamental é interesalos e involucralos e que amosen interese polos temas tratados na clase.

c) Materiais e recursos didácticos.

Empregaranse textos e material audiovisual para desenvolver os temas. Estes materias serán proporcionados pola profesora ou ben será o propio alumnado o que se encargará da súa recompilación.

d) Criterios de cualificación e promoción do alumnado.

A nota da avaliación virá determinada do modo seguinte:

- Traballos de clase: 100 %

A nota mínima para poder cualificar a avaliación como aprobada é de 5.

No caso que algún alumno ou alumna non acadara esta nota nunha ou máis avaliacións terá que presentar na data da avaliación ordinaria de maio (e da extraordinaria, se se dera o caso) un traballo escrito sobre os contidos desenvolvidos ao longo do curso sobre o que se lle farán unha serie de preguntas no momento de entregalo.

PROCEDEMENTOS PARA AVALIAR A PROGRAMACIÓN

Entendemos que avaliar a programación é valorar a súa idoneidade tendo en conta o axuste entre os obxectivos e contidos, así como os procedementos e o grado de consecución destes obxectivos.

Segundo isto, esta Programación foi deseñada a partir das consideracións que se fixeron en xuño sobre a Programación do pasado curso. Estas consideracións quedaron recollidas na Memoria de Final do Curso 2018-2019.

Ao longo do curso, tal e como xa temos sinalado, iremos facendo concrecións (título dos libros, temas de exposicións) e se son necesarias rectificacións de acordo coas circunstancias particulares que se vaian presentando. Todas estas modificacións quedarán recollidas nas actas do departamento e delas daremos conta na Memoria Final.

En Baiona, a 10 de outubro de 2019

A Xefa de Departamento,

María Luisa Bueno Somoza